

Rapport 2009:9 R

Granskning av utbildningarna inom arkeologi

Nationell bild

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Granskning av utbildningarna inom arkeologi

Utgiven av Högskoleverket 2009

Högskoleverkets rapportserie 2009:9 R

ISSN 1400-948X

Innehåll: Högskoleverket, utvärderingsavdelningen, **Stella Annani** och **Annika Vänje**

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Foto: Photodisc, Ingram Publishing, Ann Ek, Alexander Florencio

Tryck, omslag: KPH Trycksaksbolaget AB, Uppsala, april 2009

Tryck, inlaga: Högskoleverkets kontorsservice, Stockholm, april 2009

Tryckt på miljömärkt papper

Innehåll

Sammanfattning	5
Högskoleverkets reflektioner	7
Utgångspunkter och tillvägagångssätt	11
EXPERTERNAS RAPPORT	15
Missiv	17
En nationell bild	19
Göteborgs universitet	29
Beskrivning	29
Arkeologi	30
Högskolan på Gotland	33
Beskrivning	34
Arkeologi	35
Osteologi	36
Högskolan i Kalmar	39
Beskrivning	39
Arkeologi	40
Lunds universitet	43
Beskrivning	43
Arkeologi	44
Historisk arkeologi	46
Historisk osteologi	47
Antikens kultur och samhällsliv	48
Stockholms universitet	51
Beskrivning	54
Arkeologi	54
Laborativ arkeologi	56
Osteoarkeologi	58
Södertörns högskola	61
Beskrivning	61
Arkeologi	62
Umeå universitet	65
Beskrivning	65
Arkeologi och miljöarkeologi	66
Uppsala universitet	69
Beskrivning	69
Arkeologi	70
Bilaga: Nyckeltal för perioden 2003–2007	73

Sammanfattning

Den här rapporten ger en nationell bild av utbildningarna inom arkeologi och redovisar kvalitetsgranskningen av dessa. På grundnivå och avancerad nivå granskas utbildningar vid åtta lärosäten och på forskarnivå vid de fem lärosäten som har examensrätt för denna nivå. De huvudområden som omfattas är arkeologi, arkeologi och antikens historia¹, laborativ arkeologi, osteologi, osteoarkeologi och miljöarkeologi. Dessutom ingår följande forskarutbildningsämnen: arkeologi, laborativ arkeologi, miljöarkeologi, osteoarkeologi, historisk arkeologi, historisk osteologi samt antikens kultur och samhällsliv.

En expertgrupp, sammansatt av två svenska experter, en från Finland och en från Storbritannien, har bistått Högskoleverket med sin sakkunskap vid granskningen. Deras bedömning redovisas i experternas rapport som innehåller två delar: en nationell bild som inleds med en ämneshistorik och som i övrigt redogör för den samlade bilden av kvaliteten på de granskade utbildningarna, och en del där det redogörs för varje utbildning i arkeologi vid respektive lärosäte. En projektgrupp vid Högskoleverket har bistått experterna genom att bland annat säkerställa att aspekter och kriterier redovisats på ett konsekvent sätt och genom att bearbeta den stora mängd statistik som lärosätena levererat.

Utbildningarna inom arkeologi vid de svenska lärosätena håller över lag en god kvalitet. Lärarkompetensen och forskningsanknytningen är generellt sett väl tillgodosedda på samtliga nivåer. Lärarna är oftast mycket välmeriterade och aktiva forskare.

Arkeologin har sedan utvärderingen 2002 blivit alltmer mångfacetterad och komplex. Detta kräver utbildningar som ger studenterna kunskaper och förståelse för disciplinens utveckling och huvudmetoder. I många fall är dock utbildningarna uppbyggda efter den specialistkompetens som lärarkåren har.

Det är även viktigt att notera att de olika lärosätena allt mer avviker från varandra när det gäller synen på vad studenterna behöver lära sig under utbildningen. En del lärosäten har introduktionskurser som ger en grundläggande förståelse för svensk förhistoria. Andra inleder med att fokusera på sociopolitiska frågor och etiska problem.

Varje lärosäte har en individuell karaktär och känsla av akademisk miljö. Kontakter med den regionala arkeologin bör i detta sammanhang ses som en styrka och nödvändighet för en god arkeologisk utbildning, detta eftersom lokal empiri ger en direkt och orörd källa till data. Ett regionalt fokus måste dock sättas in i ett sammanhang av en bredare internationell förståelse av det förflutna. Denna balans mellan olika nivåer av kunskap är en betydande utma-

1. Bedömningen av inriktningen antikens kultur och samhällsliv vid Lunds universitet har gjorts av den expertgrupp som granskat övriga utbildningar i antikens kultur och samhällsliv (se Högskoleverkets rapportserie 2009:4 R).

ning för utbildningarna inom arkeologi. I rapporten lyfter experterna särskilt fram att en kombination av baskunskaper och olika lokalspecifika ämnesval är centralt för disciplinens utbildningar och framtida utveckling.

Samtliga lärosäten ger utbildning på avancerad nivå, antingen i form av magisterexamen, masterexamen eller genom avtal om samarbete med andra lärosäten. Lärosätenas ambitioner på avancerad nivå är påtaglig. Steget mellan grundnivå och avancerad nivå är oftast tydligt markerat med god progression vad gäller både ämnesmässig bredd och ämnesmässigt djup. Övergången till den nya examensordningen är på denna nivå dock inte helt genomförd. Det gäller framförallt kursutbudet, som ofta är otydligt redovisat. Därmed finns risken att utbildningsstrukturen på den här nivån är svår att förstå för studenterna.

Av de fem lärosäten som bedriver utbildning på forskarnivå har Lunds universitet flest forskarstudenter. Tillgången på handledare (docenter och professorer) är generellt sett god i forskarutbildningen men varierar mellan lärosätena. Dock upplever både doktorander och handledare att tiden till handledning är för begränsad.

Nordiska forskarskolan i arkeologi (*Nordic Graduate School in Archaeology*) är högt värderad och fyller ett behov när det gäller att utöka och förbättra kursutbudet på forskarnivå. Det finns dock en oro för dess fortsatta existens och hur eventuella nedskärningar kommer att påverka den framtida utbildningen på forskarnivå. Ett utökat samarbete mellan lärosätena och de olika arkeologiska disciplinerna skulle förebygga en eventuell försämring av kvaliteten och bidra till att utbildningen stärks ämnesmässigt. Även ett utvecklat samarbete med avnämarna efterlyses av experterna. Detta skulle kunna motverka tendensen att utbildningen på forskarnivå inte tillräckligt väl förbereder för ett yrkesliv utanför akademien.

Högskoleverkets reflektioner

Högskoleverket tackar experterna för ett gediget och väl utfört arbete. Rapportens generella del – den nationella bilden – bidrar med en intresseväckande och ingående studie av utbildningarna inom arkeologi vid de svenska lärosätena. Rapporten har goda förutsättningar att utgöra såväl ett användbart redskap i lärosätenas kvalitetsarbete, som ett underlag för beslutsfattare. Den kommer även att kunna bistå studenter med information inför val av utbildning.

Några av de aspekter som experterna tar upp i sin rapport ser Högskoleverket anledning att särskilt lyfta fram och kommentera.

Arkeologiutbildningarna har blivit mer mångfacetterade

I den här granskningen förefaller arkeologiutbildningen i Sverige mer diversifierad än vid den förra utvärderingen år 2002. Under det senaste decenniet har ett antal teman fått särskilt fokus i svensk arkeologi. Det är framförallt arkeologins historia, arbetet med genusarkeologi och diskussionerna kring arkeologins samtidsroll som fått en mer betydande roll. Samtidigt finns även en ökad specialisering och ett ökat samarbete med en rad naturvetenskapliga discipliner i utvecklingen och användandet av nya metoder och tekniker. Exempel på detta är arkeogenetik och geografiska informationssystem (GIS). Detta påverkar disciplinen och dess självdefinition, men också utvecklingen av utbildningen.

Arkeologin har med andra ord blivit alltmer mångfacetterad och komplex. Detta kräver en utbildning i arkeologi som ger studenterna kunskaper och förståelse för disciplinens utveckling och huvudmetoder. I många fall är dock utbildningarna uppbyggda efter den specialistkompetens som lärarkåren besitter. Experterna lyfter därför särskilt fram i rapporten att en kombination av baskunskaper om ovanstående och olika lokalspecifika ämnesval är centralt för disciplinens utbildningar och framtida utveckling.

Det är viktigt att notera att de olika lärosätena allt mer avviker från varandra när det gäller synen på vad studenterna behöver lära sig under utbildningen. En del lärosäten har introduktionskurser som ger en grundläggande förståelse för svensk förhistoria, medan andra inleder med att fokusera på sociopolitiska frågor och etiska problem. Det är inte säkert att dessa skillnader är tecken på en insiktsfull debatt om utbildningarna i arkeologi. Det kan snarare ses som ett uttryck för en ämnesmässig osäkerhet. Högskoleverket anser att lärosätena bör se över vad som ligger till grund för så vitt skilda uppfattningar om nybörjarstudenternas behov, och initiera en diskussion kring utbildningarnas lärandemål och examensmål.

Betydelsen av det regionala i kontrast till det internationella perspektivet

I utbildningarna finns en ökad internationell relevans, vidd och kompatibilitet som ofta åtföljs av en nedtoning av det lokala. Risken med detta är att man förlorar dynamiken mellan lokala och internationella arkeologiska perspektiv i utbildningarna. Denna dynamik är en viktig utmaning för arkeologer eftersom data alltid på någon nivå är lokal samtidigt som den skiljer sig åt mellan områden. Studenterna behöver med andra ord en bredd när det gäller kunskaper om kontaktområdenas arkeologi.

Arkeologiutbildningen i Sverige svarar på denna utmaning på väldigt olika sätt. Som redan nämnts finns det en tendens till en differentierad syn på vilka lärandemål och examensmål utbildningen bör ha. Detta betyder i praktiken att ett lärosäte kan välja ett regionalt/lokalt fokus medan ett annat kan välja en utgångspunkt för utbildningen som är mer teoretiskt baserad.

Högskoleverket instämmer i experternas bedömning att balansen mellan olika kunskapsområden och perspektiv är en betydande utmaning för utbildningarna i arkeologi.

Kurslitteraturens bristande omfattning ger teoretiska begränsningar

När det gäller kursutbudet har studenterna stora valmöjligheter och kan söka sig till ett lärosäte efter intresseinriktning. Kurslitteraturens kvalitet utifrån omfattning, relevans och akademisk nivå varierar dock dels mellan olika utbildningar, dels mellan enstaka kurser. Detta försvårar bedömningen av om studenter som formellt befinner sig på samma utbildningsnivå får en jämförbar högskolemässig utbildning och utmaning när det gäller bredd och djup.

Trots exempel på mycket välkomponerade litteraturlistor är det generella intrycket att de ofta brister i omfattning. Detta sker på bekostnad av progressionen i utbildningarna. Även mängden förväntad läsning i kurserna är ofta för låg. Undantag är kurser med en samhällsinriktning på arkeologin och i viss utsträckning genusperspektiv.

Studenterna får på samtliga utbildningsnivåer bristfällig introduktion till en rad olika teoretiska synsätt och deras utveckling. De teoretiska momenten som ingår i utbildningen ger intryck av att bli sammanvävda till några få ämnen. Risken med detta är att studenterna inte når de lärandemål och examensmål som syftar till en välgrundad kunskap och förståelse för huvudområdet.

Det är också oklart hur studenterna lär sig att reflektera över data. En del i detta är att litteraturen i allmänhet är begränsad och består av sammanfattningar utan referenser till artiklar som behandlar mer specifika ämnen eller platser.

Högskoleverket anser att kurslitteraturens bredd och djup bör genomarbetas av lärosätena utifrån aspekter som progression, lärandemål och examensmål samt utifrån syftet att skapa en god teoretisk grund.

Lärarkompetensen i arkeologi är god

Majoriteten av lärarna i arkeologi är forskningsaktiva, vissa av dem på hög internationell nivå. Dessa lärares specialistkompetens kommer i många fall till uttryck i lärosätenas olika kursutbud. De bidrar därmed till att stärka forskningsanknytningen och ge studenterna en fördjupad högskolemässig utbildning. Högskoleverket ser detta som mycket positivt.

Utbildningen på forskarnivå kan stärkas genom samverkan

Nordiska forskarskolan i arkeologi (*Nordic Graduate School in Archaeology*) är högt värderad och fyller ett behov när det gäller att utöka och förbättra kursutbudet på forskarnivå. Det finns dock en oro för dess fortsatta existens och hur eventuella nedskärningar kommer att påverka den framtida utbildningen på forskarnivå. Ett utökat samarbete mellan lärosätena och de olika arkeologiska utbildningarna skulle förebygga en eventuell försämring av kvaliteten och bidra till att utbildningen stärks ämnesmässigt.

Det finns en tendens till att utbildningen på forskarnivå inte tillräckligt väl förbereder för ett yrkesliv utanför akademien. De berörda lärosätena skulle kunna försöka närma sig denna utmaning på ett kreativt vis, till exempel i samarbete med olika avnämare.

Högskoleverket delar experternas uppfattning att utbildningen på forskarnivå kan förbättras genom utökad samverkan mellan lärosätena och med olika aktörer i samhället.

Genusperspektiv är väl integrerade i arkeologiutbildningarna

Det finns skillnader, om än svaga, mellan kvinnors och mäns val av avhandlingsämne. Av de åtta avhandlingar som explicit lyfter fram ett genusperspektiv är sju författade av kvinnor. Även avhandlingar som behandlar bronsåldern eller med fokus på medeltiden är till övervägande del författade av kvinnor. Ämnen som behandlar makt och politik är vanligare i avhandlingar skrivna av män, liksom avhandlingar med fokus på den yngre stenåldern. Det finns med andra ord ett mönster baserat på tidsålder och innehåll när det gäller kvinnors och mäns avhandlingsområden.

Genusperspektiv är väl integrerade i arkeologiutbildningen, framför allt genom speciella delkurser på grundnivå. Högskoleverket ser detta som positivt.

Utgångspunkter och tillvägagångssätt

Högskoleverket har sedan 2001 ett regeringsuppdrag att i sexårscykler utvärdera alla utbildningar som leder till generell examen eller yrkesexamen samt forskarutbildningar. I den första cykeln 2001–2006 utvärderades program som ledde till yrkesexamen, huvudämnen i generella examina (kandidat- och magisterexamen) inom grundutbildningen, samt forskarutbildningar.

På våren 2007 avslutades ett antal utvärderingar av den utbildningsverksamhet som bedrevs året 2006. Redan under hösten 2007 initierades utvärderingar som avsåg verksamheten 2007 och som var de första i en ny sexårig utvärderingscykel.

Högskoleverket har valt att i den nya utvärderingscykeln årsvis samla granskningar av huvudområden, yrkesexamina och forskarutbildningar i större kunskapsområden. Det första året granskas utbildningar inom historisk-filosofiska området och pedagogiska utbildningar, året därpå övriga samhällsvetenskaper, osv. Denna gruppering av utbildningar har bl.a. inneburit att vissa kommit att bli föremål för förnyad utvärdering efter en betydligt kortare period än andra. Här kan nämnas som exempel att under 2007 granskas idé- och lärdoms historia och filosofämnena, vilka utvärderades så sent som 2004. Utbildningar inom arkeologi utvärderades under förra cykeln 2003.

Utvärderingsmodellen har dessutom förändrats. Fortfarande baseras modellen på kollegial bedömning (peer review), men vissa nya moment har utvecklats. En förändring är att Högskoleverket nu begär in kvantitativa data för fem år tillbaka i tiden, mot tidigare två år. I vissa tidigare utvärderingar har uppgifter fem år tillbaka i tiden begärts in rörande forskarutbildningar. Till största del är det samma typ av uppgifter som efterfrågas, t.ex. omfattningen av lärarnas undervisning, antal helårsstudenter och helårsprestationer, antal doktorander, undervisningstäthet och antal examinerade uppsatser. Data för perioden 2003–2007 kommer i förekommande fall att presenteras i grafer och tabeller.

En annan förändring är en ökad användning av nyckeltal, vilka räknas fram ur de kvantitativa uppgifterna. Nyckeltalen ger en bild av utbildningarnas lärarkapacitet, lärarkompetens, handledarkompetens, prestationsgrad och andel tillsvidareanställda.

Självvärderingsmomentet är fortfarande kvar men i mindre omfattning. Som tidigare ska bland annat utbildnings- och kursplaner med litteraturlistor bifogas. Nyttillkomna uppgifter inkluderar förteckningar över lärares publikationer.

En annan förändring är att utvärderingens första fas inte omfattar platsbesök. Dessa har delvis ersatts av webbenkäter som skickas ut till studenter, lärare och doktorander. I föreliggande rapport har enkäternas resultat inte använts i bedömningarna då respondenterna varit få och svarsfrekvensen låg.

Sammantaget ska detta underlag ge en översiktlig nationell bild av ett huvudområde eller forskarutbildningsämne. Utifrån denna väljs sedan huvudområdesutbildningar eller forskarutbildningar ut för fördjupad granskning. Skäl till fördjupad granskning kan till exempel vara bristande bedömningsunderlag eller att Högskoleverket av andra skäl inte kan säkerställa att kvaliteten är tillfredsställande utan att göra platsbesök.

Den 1 juli 2007 infördes en ny Bologna-anpassad examensordning. Den innebar bland annat att en avancerad nivå infördes mellan grundnivå och forskarnivå. Magisterexamen blev placerad på denna mellannivå, liksom en ny tvåårig masterexamen. Universitet och högskolor med vetenskapsområde fick en generell rätt att utfärda masterexamen. De högskolor som vill bedriva tvåårig masterutbildning, utan att ha rätt att bedriva forskarutbildning inom visst vetenskapsområde, får däremot ansöka om masterexamensrätt. Dessa ansökningar prövas av Högskoleverket. Sådana examensrättsprövningar har genomförts under 2007 och 2008.²

Förutom en ny nivåplacering av de olika examina har man i den nya examensordningen infört begreppet huvudområde. Lärosätena äger själva rätten att definiera sina huvudområden och, i universitetens fall, forskarutbildningsämnena.

Med den nya nivåindelningen och begreppet huvudområde är det inte lika lätt som tidigare att tala om t.ex. A-, B- eller C-nivå, grundkurs, fortsättningskurs och fördjupningskurs. Dessa begrepp är dock fortfarande ytterst levande inom akademien liksom bland experterna. De kan i nuläget knappast ersättas av andra väldefinierade begrepp som anger vad utbildningen omfattar, dess nivå och progressionen inom den. I den föreliggande rapporten använder Högskoleverket därför utbildningsanordnarnas och experternas termer.

Delrapport

Föreliggande rapport ger en nationell bild av utbildningarna i arkeologi och granskar kvaliteten på dessa. Under våren 2009 kompletteras rapporten med resultat från de utbildningar som genomgått fördjupad granskning. Den rapporten kommer endast att finnas tillgänglig på Högskoleverkets hemsida.

Uppdraget

Experterna för uppdraget utgjordes av Marie Louise Stig Sørensen, universitetslektor vid University of Cambridge, Mika Lavento, professor vid Helsingfors universitet, Gustaf Trotzig, professor emeritus vid Stockholms universitet samt f.d. avdelningschef vid Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museum samt Elisabeth Rudebeck, fil.dr och 1:a antikvarie vid Malmö kulturmiljö/Malmö muséer. Dessutom har följande experter granskat inriktningen antikens kultur och samhällsliv vid Lunds universitet: Göran Bäärnhielm, fil.dr och förste bibliotekarie vid Kungliga biblioteket, Paul John Frandsen, lektor

2. Högskoleverkets rapportserie 2007:46 R och 2008:21 R.

vid Köpenhamns universitet och Johan Henrik Schreiner, professor emeritus vid Universitetet i Oslo. Projektgruppen utgjordes av projektansvariga Stella Annani och utredaren Annika Vänje.

EXPERTERNAS RAPPORT

Missiv

Till Högskoleverket

2009-03-30

Granskning av utbildningarna inom arkeologi

Högskoleverket har under 2008 granskat utbildningar i huvudområdena arkeologi, arkeologi och antikens historia³, laborativ arkeologi, osteologi, osteoarkeologi och miljöarkeologi på grundnivå och/eller avancerad nivå, samt forskarutbildningsämnen arkeologi, laborativ arkeologi, miljöarkeologi, osteoarkeologi, historisk arkeologi, historisk osteologi och antikens kultur och samhällsliv på forskarnivå. Granskningen har resulterat i föreliggande rapport.

För granskningen utsågs tre experter:

Universitetslektor Marie Louise Stig Sørensen, University of Cambridge (ordförande)

Professor Mika Lavento, Helsingfors universitet

Filosofie doktor Elisabeth Rudebeck, r.a antikvarie vid Malmö kulturmiljö/
Malmö museer

Professor emeritus Gustaf Trotzig, Stockholms universitet, f.d. avdelningschef vid Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museum.

Vi grundar vår granskning på den information vi fått från utbildningsanordnarnas självvärderingar med bilagor.

Härmed överlämnas vår rapport till Högskoleverket.

Marie Louise Stig Sørensen

Mika Lavento

Elisabeth Rudebeck

Gustaf Trotzig

3. Inriktningen antikens kultur och samhällsliv vid Lunds universitet har granskats av följande experter: Göran Bäärnhielm, fil. dr. och förste bibliotekarie vid Kungliga biblioteket, Paul John Frandsen, lektor vid Köpenhamns universitet och Johan Henrik Schreiner, professor emeritus vid Universitetet i Oslo.

En nationell bild

Ämneshistorik

Arkeologin

Arkeologin har, tillsammans med en grupp besläktade discipliner, sina rötter i upplysningstiden med dess djupa utmaning av den dåtida världssynen och synen på naturen. Upplysningstiden betonade ett rationellt förhållningssätt till världen genom observationer och experiment, vilket ledde till att institutioner utvecklades (såsom lärda sällskap) för detta syfte. De första stapplande stegen mot arkeologin som vetenskap återfinns därför inom det ökade utforskandet av vetenskap och natur i Europa under 1600- och 1700-talen. Det gestaltade sig som antikvarisk verksamhet såsom insamling av kuriosas, inklusive dokumentation av dessa i form av teckningar och spekulationer kring ursprung och syfte.

Kritiken mot de traditionella institutionerna och trosuppfattningarna var också pådrivande, då denna tillät ifrågasättandet av etablerade synsätt om världens ursprung och mer specifikt dess ålder. I och med utmaningen av kyrkans monopol på berättelsen om människans ursprung och insikten om världens och människans långa historia kunde arkeologin ta form som en distinkt disciplin, och den vann status under senare delen av 1700-talet och under tidigt 1800-tal. Många av dess grundstrukturer, såsom begreppen kronologi, typologi och fyndsammanhang grundades under 1800-talet, och arkeologin etablerades som en egen nationell vetenskap; skandinaviska lärda spelade en viktig roll i denna utveckling. Under 1900-talet konsoliderades arkeologin som disciplin och etablerades som ett universitetsämne i de flesta länder. Nationella förhistorier skapades och mycket data samlades i muséer och universitetssamlingar. Vi bevittnade också ett intensifierat politiskt bruk av arkeologin, speciellt genom extremistiska ideologier under andra världskriget och det påföljande försöket att avpolitisera disciplinen genom positivism. Disciplinen dök åter upp från skuggorna av sådant bruk under 1960- och 1970-talen, inspirerad av en nyvunnen vetenskaplig optimism grundad på utvecklade former av positivism. Från den stunden har de epistemologiska trenderna och de intensiva debatterna inom humaniora och samhällsvetenskaperna följts noga av arkeologin, vilket skapat fraktioner, skolor och nya sorters diversifieringar baserade på fundamentala skillnader i synen på kunskap.

Arkeologin i Sverige

Utbildningen i arkeologi i Sverige började under senare delen av 1800-talet och den förste professorn utnämndes 1914 i Uppsala. Sedan dess har arkeologin blivit etablerad som en akademisk disciplin på universiteten i Göteborg, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala samt på flera högskolor. Utbildningens

struktur och mål har generellt delats, även om forskarintressen, likväl som professorernas personligheter, ofta lämnat distinkta avtryck i den intellektuella miljön. Med det ökade antalet lärosäten som erbjuder arkeologistudier och den ökade mängden personal (om än inte betydande) har den intellektuella miljön blivit allt mindre dikterad av en ensam högt rankad individ, och det finns nu en högre grad av jämlikhet i utbildningsmiljön.

Varje lärosäte har, trots detta, bevarat en individuell karaktär och känsla av en unik akademisk miljö. Detta är ofta grundat på anknytningen till den regionala arkeologin, en anknytning som ska ses som en styrka och som även kan visa sig vara nödvändig för en god arkeologisk utbildning i det att den ger en direkt och orörd källa till data och frågeställningar. Ett sådant fokus och kontakt med regionen måste dock sättas in i ett sammanhang av en större, bredare förståelse av studiet av det förflutna.

Ett antal trender har påverkat förväntningarna på utbildningen inom arkeologi det senaste decenniet. Den intensiva internationella debatten om arkeologisk teori sedan 1970-talet har helhjärtat tagits upp av de svenska lärosätena. Mycket uppmärksamhet ges nu den allmänna arkeologiska teorin. Även vissa teman har ägnats särskilt fokus under det senaste decenniet i svensk arkeologi, och främst bland dessa är det starka intresset för arkeologins historia, arbetet med genusarkeologi och funderingarna kring arkeologins samtidsroll. Dessa nya områden pockar på svar i utbildningsstrukturerna och i disciplinen som sådan. Samtidigt kan vi också se en ökad specialisering och ett ökat samarbete med en rad naturvetenskapliga discipliner i utvecklingen och användandet av nya metoder och tekniker, såsom arkeogenetik och geografiska informations-system. Dessa två tendenser, å ena sidan den ökade granskningen av disciplinen och dess antaganden, å andra sidan vidare specialiseringar, såsom datahantering och djupare analys, påverkar disciplinen och dess självdefinition på väldigt olika sätt och därmed även utbildningsmiljön.

Det finns, som sagt, en ökande förväntan på internationell relevans och bredd som ofta åtföljs av en nedtoning (inte alltid explicit) av det lokala. Detta påverkar intresset för att publicera på mindre språk, såsom svenska. En bra balans mellan både lokala och internationella perspektiv, och den dynamiska kontakten mellan dessa dimensioner, går ofta förlorad. Detta är en viktig utmaning för arkeologer eftersom data alltid på någon nivå är lokal och kommer att skilja sig åt mellan områden (likväl som mellan perioder).

Arkeologiutbildningen i Sverige svarar på utmaningarna på väldigt olika vis, och inom detta kan man ana olika synsätt på vad utbildningen och studierna borde ha som mål. Detta betyder att ett lärosäte kan välja ett regionalt och lokalt fokus, medan ett annat kan välja en utgångspunkt för utbildningen som är mer teoretiskt baserad. I detta avseende verkar arkeologiutbildningen i Sverige mer diversifierad i dag, än vid bedömningen 2003.

Den metodologiska utvecklingen lockar till sig expertis från andra discipliner än arkeologi, metoderna anpassas för arkeologins behov, men det ger också större skillnader i färdighet mellan arkeologer. Som kontrast till detta finns det

faktum att granskningen av arkeologin i termer av dess roll inom samhället ifrågasätter själva disciplinen och dess auktoritet i termer av kunskapsproducent. Detta är komplicerade utvecklingsförlopp, och institutionerna skiljer sig åt i hur de svarar på och inkorporerar dessa utmaningar på ett meningsfullt sätt i studenternas utbildning.

Undervisning i arkeologi

Som disciplin identifierar sig nu arkeologin som studiet av det förflutna genom den materiella kultur som återstår från tidigare aktiviteter, och ämnet kan karakteriseras genom de metoder och teorier som har utvecklats för sådana studier. Samtidigt har nya former av specialiseringar utvecklats, inklusive arkeologiska varianter av naturvetenskapliga ämnen såsom osteologi. Därigenom har arkeologin blivit allt mer mångfacetterad och komplex när det gäller kunskapsbas och mängden metoder och färdigheter. Därför kunde man förvänta sig att undervisningen i arkeologi skulle ge förståelse för disciplinens utveckling (dess historia, omfattning och teoretiska synsätt) och huvudmetoder, vilka bör ligga till grund för varje kursplan i arkeologi. Dessutom kunde man vänta sig att studenterna lärde sig om det förflutna, men för detta finns det val att göra i fråga om både kronologisk och geografisk bredd och djup, och de ska svara mot den specialistkunskap som lärarkåren har. Programmen som ges av de enskilda institutionerna skulle på samma vis vanligen skilja sig från varandra. Expertgruppen anser dock att en kombination av delad baskunskap och olika lokalspecifika ämnesval är nyttigt för disciplinens hälsa.

Som nämnts i tidigare utvärderingsrapport är etablerandet av data en nödvändig del av den arkeologiska utbildningen och något som kommer att vara betecknande för många arbeten inom yrket. Seminariegrävningar och dataanalys är därför viktiga element i den arkeologiska utbildningen. Det finns dock andra sätt att ta sig an våra data, och dessa kan läras ut via fältstudier, platsbesök och andra sorters landskapsstudier. Exkursioner inom landet och utomlands är en viktig tänkbar inlärningskälla och bör säkerställas och uppmuntras.

Arkeologi som yrkesutbildning

Det stora antalet studenter som läser ämnet arkeologi överstiger behovet som finns inom de traditionella yrkesvägarna. Ämnets yrkesrelevans måste därför bedömas utifrån vad studenten ser som slutmålet för sin utbildning.

För de studenter som tänker sig en anställning inom kulturmiljövården och museiväsendet, vare sig det handlar om statlig, kommunal, eller privat sektor, måste kraven på goda arkeologiska baskunskaper komma i första rummet. Det handlar om att känna till lagstiftningen inom ämnesområdet, att kunna identifiera och datera fasta fornlämningar och andra kulturspår, och förstå deras sammanhang och relation till sin omgivning.

Arkeologi har också en mer hantverksmässig sida. Detta innebär att man behöver vara förtrogen med modern dokumentationsteknik och kunna han-

tera de instrument som används, både när det gäller översiktlig arkeologisk landskapsinformation och detaljerad dokumentation när det gäller själva undersökningarna. Det gäller också att vara insatt i laborativa aspekter samt kunna identifiera och datera arkeologiska föremål och vara införstådd med hur de ska hanteras och dokumenteras.

Till ovanstående kommer den ovan förda diskussionen om en god orientering i aktuella arkeologiska metod- och teorifrågor.

Nationsgränser är en sentida företeelse, sett ur ett arkeologiskt perspektiv, och därför har ämnet alltid haft en internationell prägel. Studenterna behöver således en bredd när det gäller kunskaper om kontaktområdenas arkeologi.

Slutligen krävs det en förmåga att dela med sig av sitt kunnande och skapa förståelse för kulturarvets betydelse. Detta gäller särskilt i exploateringssituationer där arkeologin kan komma i konflikt med motstående intressen.

Ovanstående resonemang gäller i tillämpliga delar också disciplinerna laborativ arkeologi, miljöarkeologi samt osteologi och arkeosteologi.

Den arkeologiska kunskapsbasens språk

En mycket stor del av den grundläggande svenska forskningen fram till 1950-talet är publicerad på tyska, som då var ämnets "lingua franca" i hela Östersjöområdet och i angränsande länder.

I motsats till förhållandet i många andra ämnen har de äldre publikationerna i arkeologi mycket information att ge. Studenterna är nu i stor utsträckning avstängda från en betydande del av själva den empiriska kunskapsbas på vilken mycket av dagens arkeologi vilar. Detta är ett faktum som på sikt kan komma att påverka ämnets utveckling, inte minst eftersom det engelskspråkiga inflytandet på svensk arkeologi är stort. Det kan därför vara av betydelse att studenterna kan tyska, och det är utan tvivel också nödvändigt för dem som, med de möjligheter den nya examensordningen ger, söker sig utomlands för praktik eller yrkesarbete.

Kunskaper i de nordiska språken är också betydelsefulla för en arkeolog, inte minst eftersom det är svårt att bilda sig en uppfattning om svensk forntid utan att använda sig av grannlänternas litteratur och, på de högre utbildningsnivåerna, utan kontakter med nordiska kollegor.

Arkeologiutbildning för andra intressegrupper

Studenter som läser arkeologiämnet av bildningsskäl är en grupp som i dag är av betydande storlek och som också kan växa. För arkeologiämnets framtid är det därför viktigt att denna studentgrupp tas väl om hand inom de olika arkeologiska utbildningarna. Sett ur ett bildningsperspektiv skulle också kurser i arkeologi med fördel kunna komplettera dagens lärarutbildning.

Utbildningarnas struktur och innehåll

När det gäller de svenska arkeologiutbildningarnas innehåll har varje lärosäte skraddarsytt en utbildningsprofil, med examensordningen som utgångspunkt. Profilen utgår i de flesta fall från den akademiska specialisering som finns vid lärosätet eller från den lokala regionens förutsättningar. Balansen mellan arkeologi på internationell nivå och lokal nivå är dock alltid komplex och förhandlingsbar.

Den lokala miljöns förutsättningar skulle dock i många fall kunna stärkas och bli mer uttalad i utbildningen. En regional inriktning, baserad på engagemang i lokal arkeologi och lokala institutioner, skulle mycket väl kunna utvecklas vid lärosäten som Högskolan i Kalmar och Högskolan på Gotland. Södertörns högskolas inriktning mot marinarkeologi kan också ges en mer distinkt utformning.

När det gäller andra specialinriktningar, och i synnerhet osteologi, är motsatt strategi nödvändig. Även om detta till viss del redan sker behövs ett utökat samarbete mellan institutioner och lärosäten för att stärka utbildningsmiljön och forskningsanknytningen. Detta gäller särskilt på avancerad nivå. För ett sådant samarbete kan Nordiska forskarskolan fungera som förebild.

I en levande och dynamisk disciplin råder inte en fullständigt gemensam syn (och det bör heller inte göra det) på vad nya studenter bör lära sig. Icke desto mindre är det viktigt att notera att de olika lärosätena allt mer skiljer sig från varandra när det gäller utbildningarnas lärandemål. En del institutioner har introduktionskurser som ger en grundläggande förståelse för förhistoria i det nuvarande Sverige, medan andra inleder med att fokusera på sociopolitiska frågor och etiska problem. Expertgruppen är inte helt övertygad om att så drastiska skillnader är ett tecken på en insiktsfull debatt, utan är snarare orolig för att det kan vara ett uttryck för en ämnesmässig osäkerhet. Det skulle vara till nytta för den arkeologiska disciplinen att förstå och diskutera vad som motiverar och ligger till grund för så vitt skilda uppfattningar om nybörjarstudenternas behov, men även kring lärosätenas begränsningar när det gäller olika kunskapsinriktningar. Det är även centralt att studenterna förstår de skillnader i perspektiv och inriktningar som lärosätena erbjuder.

När det gäller kurslitteraturens kvalitet, utifrån omfattning, relevans och akademisk nivå, varierar den dels mellan olika institutioner, dels mellan enstaka kurser. Detta försvårar bedömningen av huruvida studenter, som formellt befinner sig på samma utbildningsnivå, får en jämförbar högskolemässig vägledning och utmaning när det gäller sidantal, bredd och djup.

Kursernas litteraturlistor brister i allmänhet när det gäller teori. Undantaget är de områden som har en samhällsinriktning på arkeologin och i viss utsträckning genusperspektiv. Studenterna får på samtliga utbildningsnivåer en bristfällig introduktion till en rad olika teoretiska synsätt och deras utveckling. Exempelvis saknas litteraturhänvisningar till äldre arbeten av teoretiker som Gordon Childe och Mats Malmer samt representanterna från den processuella skolan som Lewis Binford, Kent Flannery eller några av de skandina-

viska företrädarna för detta synsätt. De teoretiska momenten i utbildningen ger intryck av att bli sammanvävda till några få ämnen. Detta utan att hänsyn tas till ämnets utveckling och samtida debatter som *agency theory* och olika teorier om materiell kultur. Risken är att studenterna inte når de lärandemål som syftar till en välgrundad förståelse för disciplinen, dess historia, grundläggande koncept och synsätt.

En del institutioner har som sagt en mycket allmän nivå på den kurslitteratur som används. Exempelvis används, Sesams *Danmarkshistoria (1981–84)* ibland på grundkursen men den är, trots sin läsvärdhet, inte avsedd för högskolan. En mer anpassad utmaning för studenterna är Jensens nya upplaga av *Danmarks Oldtid (band 1–4, 2006)* eller ännu bättre Brøndsteds klassiska *Danmarks Oldtid (1928–30)*.

När det gäller icke svenskspråkig litteratur finns det en tydlig tendens till fokusering på litteratur producerad i Storbritannien. En inblick i andra forskningstraditioner, som till exempel den nederländska, skulle ge studenterna ett vidare perspektiv.

Det är förvånande att se att litteratur, inkluderande avhandlingar och utgrävningsrapporter, på svenska används i så liten utsträckning av svenska lärare och forskare. Den tematiska kurslitteraturen är generellt sett svag. Här finns vid några lärosäten ett distinkt fokus på landskapet. Andra centrala teman som gravarkeologi, miljöarkeologi, religion och ritualer, handel och samhällsstruktur behandlas endast översiktligt i den kurslitteraturen.

När det gäller data- och fallstudier är de inte särskilt väl integrerade i kurslitteraturen. Det är oklart hur studenterna lär sig att reflektera över data. En del i detta är att litteraturen i allmänhet är begränsad och består av syntes utan referenser till artiklar som behandlar mer specifika ämnen eller platser.

Trots exempel på mycket välkomponerade litteraturlistor är det generella intrycket att de ofta brister i bredd. Detta sker på bekostnad av progressionen i utbildningarna. Även mängden förväntad läsning i kurserna är ofta för låg.

Utbildning på grundnivå

Det finns ett rikt utbud av kurser och inriktningar på grundnivå för dem som vill studera arkeologi i Sverige. Lärarna inom de olika huvudområdena uppvisar både bredd och djup när det gäller den akademiska kompetensnivån. Fokus i utbildningen på grundnivå varierar, i allmänhet beroende på institutionernas olika preferenser. Vid en del lärosäten är empiri med betoning på landskap, fältarbeten och primärmaterial en viktig faktor. Vid andra lärosäten ges teoretiska och generella utblickar ett större utrymme. Studenterna har därmed stora valmöjligheter och kan söka sig till ett lärosäte efter intresseinriktning. Det kan dock vara svårt att orientera sig i denna flora av kurser.

Intresset för grannländerna och angränsande områdens arkeologi är också anmärkningsvärt begränsat, enligt självvärderingarnas kursplaner och litteraturlistor. Samtliga institutioner redovisar dock utvecklade internationella

kontakter. Det gäller både i form av gästföreläsare och forskningssamarbete med utländska institutioner, och även i några fall studentutbyte.

Utbildning på avancerad nivå

Samtliga lärosäten ger utbildning på denna nivå, antingen i form av magisterexamen, masterexamen eller genom avtal om samarbete med andra lärosäten. Övergången till den nya examensordningen på denna nivå är inte helt genomförd. Det gäller framförallt kursutbudet, vilket ofta är otydligt redovisat. Därmed finns risken att utbildningsstrukturen på denna nivå blir svår att förstå för studenterna.

Lärosätenas ambitioner på detta område är dock påtagliga. Steget mellan grundnivå och avancerad nivå är oftast tydligt markerat med progression både vad gäller bredd och djup.

Generellt sett kan det sägas att det ges en utbildning med god kvalitet på avancerad nivå i de aktuella huvudområdena. Utbildningens struktur behöver dock tydliggöras vid flera lärosäten.

Utbildning på forskarnivå

Under den aktuella granskningsperioden 2003–2007 har 101 forskarstuderande disputerat inom något av de redovisade forskarutbildningsämnena (se tabell 1). Av de fem lärosäten som bedriver utbildning på forskarnivå har Lunds universitet flest forskarstuderande.

Tabell 1: Forskarutbildningsämnena redovisade per lärosäte

Lärosäte	Forskarutbildningsämnena
Umeå universitet	arkeologi, miljöarkeologi
Uppsala universitet	arkeologi
Stockholms universitet	arkeologi, laborativ arkeologi, osteoarkeologi
Göteborgs universitet	arkeologi
Lunds universitet	arkeologi, historisk arkeologi, historisk osteologi

Det vanligast förekommande temat i avhandlingarna kretsar kring en förståelse av samhället, sociala relationer och social struktur utifrån studier av materiell kultur. Analyser av och förståelsen av landskap är ett annat centralt tema.

Tolkningsperspektivet är ofta fokuserat på ideologi, kosmologi och religion. Detta avspeglas i att gravmaterial ofta utgör källmaterialet i avhandlingarna. Metodiska frågor och inriktningen mot arkeologihistoria, forskningshistoria och metavetenskapliga frågor är andra framträdande teman. Att ordet människa eller människor förekommer relativt ofta i avhandlingstitlarna visar på en strävan att sätta just människan i centrum, och detta kan tolkas som ett avståndstagande gentemot generaliserande och abstrakta modeller. Andra framträdande inriktningar är teori, kulturhistoriska tolkningar, maktförhållanden och bebyggelsestudier. Kulturarvsfrågor och anslutande teman är svagt företrädda.

I förhållande till föregående utvärderingsperiod har antalet avhandlingar med källmaterial från uppdragsarkeologin (kulturmiljövården) ökat väsentligt. Uppdragsarkeologins roll i forskningen har därmed stärkts.

En majoritet av avhandlingarna behandlar specifika tidsperioder. Det är järnåldern, vikingatiden och medeltiden som dominerar. Därefter följer långtidsperspektiv, bronsåldern och den yngre stenåldern i ungefär samma omfattning, medan den äldre stenåldern behandlas mera sällan. Långtidsperspektiv, dvs. studier som omfattar flera av de traditionella förhistoriska perioderna, har blivit mer framträdande under senare år. Detta speglar en generell trend inom ämnet, nämligen att dekonstruera den traditionella periodindelningen och de kriterier som denna baserar sig på.

Den geografiska inriktningen är i flertalet avhandlingar Sverige, Skandinavien och Östersjöområdet. Övriga europeiska områden och länder, samt områden och länder utanför Europa, behandlas i en dryg tiondel av avhandlingarna. Framträdande här är framförallt inriktningen afrikansk och jämförande arkeologi vid Uppsala universitet.

Majoriteten av avhandlingarna i de olika forskarutbildningsämnena är författade på svenska. I Uppsala universitets avhandlingar med afrikanskt och jämförande perspektiv är dock språket engelska.

Tillgången på handledare (docenter och professorer) i forskarutbildningen varierar mellan lärosätena. Svaren på Högskoleverkets enkäter, som skickades ut till lärare och doktorander i samband med granskningen, visar på en tendens till samstämmighet mellan dessa grupper när det gäller bristande tid till handledning.

Nordiska forskarskolan i arkeologi (*Nordic Graduate School in Archaeology*) är högt värderad och fyller ett behov när det gäller att utöka och förbättra kursutbudet på forskarnivå. Det finns dock en oro för forskarskolans fortsatta existens och hur eventuella nedskärningar kommer att påverka den framtida utbildningen på forskarnivå. Ett utökat samarbete mellan lärosätena och de olika arkeologiska disciplinerna skulle förebygga en eventuell försämring av kvaliteten och bidra till att utbildningen stärks ämnesmässigt.

Avhandlingarna används i mycket liten utsträckning av lärosätena som kurslitteratur på grundnivå och avancerad nivå. En intressant fråga är om det bottnar i en diskrepans mellan de teman som behandlas i undervisningen och de teman som de forskarstuderande har i sina avhandlingar.

Vid Högskolan i Kalmar, Högskolan på Gotland och Södertörns högskola bedrivs ingen utbildning på forskarnivå. Dessa lärosäten har dock doktorander anställda som går sin forskarutbildning vid ett universitet i Sverige, Storbritannien eller Australien. Högskolornas samarbeten med dessa lärosäten innebär att de senare ansvarar för utbildningen på forskarnivå inklusive handledning.

Könsfördelning och genusperspektiv

Även om fördelningen mellan kvinnor och män bland de tillsvidareanställda lärarna fortfarande är något ojämn ligger värdet väldigt nära jämställdhetsmättet 40 procent–60 procent (se tabell 2).

Tabell 2: Könsfördelningen inom gruppen tillsvidareanställda och visstidsanställda lärare år 2007

År 2007	Tillsvidareanställda lärare, antal	Tillsvidareanställda lärare, %	Visstidsanställda lärare, antal	Visstidsanställda lärare, %
Kvinnor	16	34 %	21	49 %
Män	31	66 %	22	51 %
Totalt	47	100 %	43	100 %

De flesta studenter på grundnivå och avancerad nivå är, liksom vid utvärderingen år 2003, kvinnor. På forskarnivå är däremot könsfördelningen mellan kvinnor och män jämn. Av de 101 personer som disputerat under granskningsperioden var 54 kvinnor och 47 män.

Flera av lärosätena har kurser och litteratur som fångar genusperspektivet, både i det förflutna och i yrkeslivet.

Arkeologifämnet har av tradition haft en manlig dominans på högre akademisk nivå, såväl nationellt som internationellt. Flera av lärosätena använder sig till stor del av kurslitteratur från Storbritannien, författad av en relativt begränsad krets av forskare. Att män dominerar som författare till kurslitteraturen beror dels på ovanstående faktum, dels på att män oftare är författare till arkeologiska översiktsverk, såväl nationellt som internationellt.

Könsfördelningen bland dem som disputerar inom arkeologi är på nationell nivå jämn. Däremot skiljer den sig åt mellan de enskilda lärosätena och forskningsämnena. Det visar sig i en tydlig dominans av kvinnor som disputerat i arkeologi och laborativ arkeologi vid Stockholms universitet samt i medeltidsarkeologi vid Lunds universitet och en dominans av män i arkeologi vid Göteborgs universitet. En slående förändring i förhållande till den tidigare utvärderingen år 2003 är ökningen av kvinnor som disputerar.

Det finns skillnader, om än svaga, mellan kvinnors och mäns val av avhandlingstema. Av de åtta avhandlingar som explicit lyfter fram ett genusperspektiv är sju författade av kvinnor. Även avhandlingar som behandlar bronsåldern eller som har fokus på medeltiden är till övervägande del författade av kvinnor. Teman som behandlar makt och politik är vanligare i avhandlingar skrivna av män, liksom avhandlingar med fokus på den yngre stenåldern.

Genusperspektiv är väl integrerade i arkeologiutbildningen, framför allt genom speciella delkurser på grundnivå. En breddning av de kurser som inte explicit behandlar genusperspektiv till att inkludera sådana skulle skänka ytterligare kvaliteter till utbildningen.

Arkeologiutbildningarnas styrkor och svagheter

Det finns vid lärosätena en medvetenhet om och ett engagemang i disciplinen på olika nivåer, såväl lokalt som internationellt. Majoriteten av lärarna i

arkeologi är forskningsaktiva, vissa av dem på hög internationell nivå. Dessa lärares specialistkompetens kommer i många fall till uttryck i lärosätenas olika kursutbud. De bidrar därmed till att stärka forskningsanknytningen och att ge studenterna en fördjupad högskolemässig utbildning.

När det gäller forskningsanknytning och samverkan mellan olika utbildningsnivåer är institutionen för arkeologi och antik historia vid Uppsala universitet ett gott exempel. Doktoranderna är aktiva i utbildningen på grundnivå och presenterar där sina avhandlingsprojekt. De medverkar även i examinationerna av självständiga arbeten på avancerad nivå. Detta skänker inspiration till de lägre nivåernas studenter samtidigt som det ger doktoranderna god träning.

Inom några av huvudområdena finns en uttrycklig förståelse för tydliga utbildningsvägar med väl formulerade lärandemål för varje utbildningsnivå. Detta ger studenterna god vägledning genom utbildningen och en förståelse för utbildningens innehåll och mål. En tydlig utbildningsstruktur ger även en stark känsla av framåtskridande och goda utvecklingsmöjligheter.

I lärosätenas självvärderingar saknas det reflektioner över hur lärosätena löser doktorandernas olika önskemål om avhandlingsteman. Det är också oklart hur lärosätena och de olika forskarutbildningsämnena genomför högskoleförordningens krav på minst en bihandledare och på att en av handledarna ska ha genomgått handledarutbildning eller motsvarande.

Frågan om doktorandernas medverkan i utbildningen på grundnivå och avancerad nivå innebär en svår balansgång mellan forskarutbildning och undervisning. Särskilt viktig är den eftersom det för en fortsatt karriär inom högskolan krävs pedagogisk meritering vid tillsättning av högre lärartjänster. Exemplet ovan från Uppsala universitet visar på konstruktiv delaktighet för doktoranderna.

Det finns en tendens till att utbildningen på forskarnivå inte tillräckligt väl förbereder för ett yrkesliv utanför akademin. De berörda lärosätena skulle kunna försöka närma sig denna utmaning på ett kreativt vis, till exempel i samarbete med olika framtida arbetsgivare.

Andra tendenser som visade sig vid genomläsning av självvärderingarna är att det finns för lite tid till undervisning på grundnivå och för handledning på avancerad nivå och på forskarnivå.

På grundnivå och avancerad nivå kan förekomsten av korta och specialiserade kurser ge ett intressant och stimulerande tillskott till baskurserna. Deras integration och mål inom olika utbildningsvägar vid lärosätena behöver dock formuleras tydligare.

Göteborgs universitet

Tabell 3: Statistik över huvudområdet arkeologi.

Tillsvidareanställda lärare	Grundnivå och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,30	1	0,30
Docenter	1	0,50	2	0,75	3	1,25	0	0,00	1	0,25	1	0,25
Övriga disputerade	1	0,80	0	0,00	1	0,80	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	2	1,30	2	0,75	4	2,05	0	0,00	2	0,55	2	0,55

Visstidsanställda lärare	Grundnivå och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	1	0,40	2	0,55	3	0,95
Övriga	1	0,10	0	0,00	1	0,10
Totalt antal	2	0,50	2	0,55	4	1,05

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter (HST)	72,0	48,0	120,0
Helårsprestationer (HPR)	53,1	36,3	89,4
Antal examensarbeten			44

Doktorander	Kvinnor	Män	Totalt
Antal doktorander	7	8	15
Heltidsekvivalenter (studietakt)	6,5	6,5	13,0
Licentiatexamina	1	0	1
Doktorsexamina	1	2	3

Nyckeltal, grundnivå och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter per heltidsekvivalenter lärare	38,7
Lärarkompetens: helårsstudenter per heltidsekvivalenter disputerade lärare	40,0
Handledarkompetens: antal examensarbeten per heltidsekvivalenter disputerade lärare	14,7
Prestationsgrad: helårsprestationer per helårsstudenter %	74,0

Nyckeltal, forskarnivå	
Handledarkompetens: heltidsekvivalenter doktorander per heltidsekvivalenter docenter och professorer	23,6

Nyckeltal, alla nivåer	
Andel tillsvidareanställda lärare %	66,7

Beskrivning

Institutionen för arkeologi och antikens kultur tillhör den humanistiska fakulteten som utgör en av åtta fakultetsnämnder vid Göteborgs universitet. Det finns två huvudområden vid institutionen: arkeologi respektive antikens kul-

tur och samhällsliv. Beslut om resurstilldelning och kursplaner på samtliga nivåer tas i ovan nämnda fakultetsnämnd.

Vid institutionen bedrivs utbildning i arkeologi på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. I huvudområdet arkeologi fanns under höstterminen 2007 totalt 120 helårsstudenter på grundnivå och avancerad nivå. På forskarnivå fanns totalt 15 doktorander under samma period. För perioden 2003–2007 redovisas 19 doktorsexamina.

Efter kandidatexamen kan studenterna läsa fristående kurser eller masterprogrammet arkeologisk praktik och teori. Möjlighet finns även att ta ut en magisterexamen i arkeologi.

Den lokala profilen för huvudområdet arkeologi är orienterad mot allmän arkeologi, kunskapsteori, arkeologihistoria, materialitetsstudier, kulturarv, samtidsarkeologi och genus. På avancerad nivå utgår kurserna ifrån temana människan samt klimat och miljö.

När det gäller profilen mot kulturarv finns samarbeten med externa aktörer för att svara upp mot behov i samhället som bland annat kulturmiljöområdet och museer.

Arkeologi

Lärarresurser och akademisk miljö

Lärarkapaciteten var i sin helhet god under den aktuella perioden. Även lärar-kompetensen kan sägas vara god då det finns flera docenter och en professor anställda. Nyckeltalet för handledarkompetensen på forskarnivå tyder dock på att det finns alltför lite tid till handledning av de forskarstuderande.

Undervisningen knyts på olika sätt till pågående forskning. Ett exempel är att innehållet i flera delkurser utgår ifrån pågående forskning. Därutöver uppmuntras studenter på samtliga utbildningsnivåer att delta i disputationer, och doktorandseminariet är öppet för studenter på masternivå.

Det finns ett aktivt forskarseminarium vid institutionen. Därutöver finns även ett så kallat mikroarkeologiskt seminarium där aktuell forskning presenteras på kvällstid.

I lärargruppen och bland de forskarstuderande är könsfördelningen jämn. Institutionen bedriver omfattande samverkan med framförallt internationella aktörer. Denna samverkan omfattar såväl forskning och utbildning som pedagogiskt utvecklings- och forskningsarbete. Konkreta exempel är fältarbeten i Europa, Asien och Sydamerika, medverkan i internationella musei- och utgrävningsprojekt i bland annat Ungern, Italien och på Cypern samt projektet "E-learning as a tool of knowledge in the field of protection and management of archaeological heritage"⁴. Framöver kommer även fältkurser att genomföras på Sicilien.

4. Program för livslångt lärande med samarbetspartners vid Universitetet i Poznan, Amsterdam Archaeological Centre, University of Latvia och Martin Luther University of Halle-Wittenberg.

Utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå

För utbildningen på grundnivå är kursplanerna uppdaterade enligt den nya examensordningen. Dessa kursplaner har klart formulerade mål och de ingående delkurserna beskrivs på ett tydligt sätt. Grundnivåns kurser har över lag högt ställda mål, framför allt då det gäller teoretiska och metaarkeologiska problemområden.

Det kan diskuteras om studenter så tidigt i utbildningen som på grundnivåns första delkurs kan tillgodogöra sig teoribildning, forskningshistoria, etik, arkeologins relation till samhället och det förflutnas roll i samtiden på ett reflekterande sätt. Det kan därutöver även diskuteras om de arkeologiska baskunskaperna förmedlas i tillräcklig omfattning på denna nivå. Progressionen inom utbildningen på grundnivå skulle bli tydligare om kurserna inledningsvis var mer fokuserade på förhistoria och arkeologins centrala kunskapsfält. Detta innan mer teoretiska, etiska och samhällsrelaterade perspektiv introduceras för studenterna.

Undervisnings- och examinationsformer preciseras inte närmare utan anges som varierande mellan de sedvanliga formerna.

Även kursutbudet på avancerad nivå är anpassat efter den nya examensordningen. Sedan höstterminen 2007 finns ett masterprogram på temat kulturarv och modernitet, vilket ges tillsammans med ämnena etnologi och historia. Genom programmets inriktning sätts arkeologifämnet in i ett bredare kulturvetenskapligt fält, vilket är positivt. Kurslitteraturen har en god bredd. Programmet kan även läsas inom ramen för en magisterexamen. Trots de olika kraven på omfattningen av antalet högskolepoäng och självständiga arbeten när det gäller magister- respektive masterexamen är programmets syfte och mål enligt utbildningsplanen desamma för båda examina.

På avancerad nivå ger ovan nämnda masterprogram, kulturarv och modernitet, goda förutsättningar för både ett kritiskt och kreativt förhållningssätt i forskningssammanhang. Utbildningen är även relevant för olika yrken inom kulturarvsfältet utifrån att lärandemålen bland annat består av att kritiskt och systematiskt integrera kunskap kring det förflutna och nuet samt att kunna identifiera och formulera frågeställningar kring text, artefakt och minne samt få kunskap om olika aktörer och verksamheter inom kulturarvssektorn. Institutionens satsning på masterprogrammet arkeologisk praktik och teori, från och med höstterminen 2008, visar på en ambition att stärka utbildningens yrkesrelevans inom det mer specifikt arkeologiska fältet.

I självvärderingen redovisas ingen för perioden gällande studieplan för forskarnivån. Det framgår dock att det finns ett aktivt forskarseminarium för doktorander. Forskningsämnet arkeologi är inriktat på arkeologihistoria, genusforskning, hållbildsforskning, arkeologisk teoribildning, samtidsarkeologi, västsvenskt neolitikum och kulturarvsfrågor.

I arbetet med att säkra lärandemålen används studenternas kursvärderingar. Vid institutionen bedrivs, som nämns ovan, även pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete såväl på nationell som på internationell nivå.

När det gäller de självständiga arbetena på grundnivå och avancerad nivå dominerar teman om det förflutna samt landskap, fornlämningar och artefakter. Arkeologiämnets profilmråden är tydliga i de självständiga arbetena genom att arkeologihistoria, teoretiska perspektiv och genusfrågor är vanliga teman.

Antalet forskarstuderande har totalt sett sjunkit under den aktuella granskningsperioden, från 23 personer till 15.

Samlad bedömning

Bedömningen av utbildningen i huvudområdet och forskarutbildningsämnet försvaras av att självvärderingen stundtals är på en övergripande nivå. Därutöver saknades i redovisningen till delar kursplaner, studieplaner och litteraturlistor. Dock kan konstateras att utbildningarna på grundnivå och avancerad nivå är av god kvalitet. Huvudområdet arkeologis styrka är att profilmännen på avancerad nivå och inom forskningen vittnar om en bredd och mångfald av perspektiv och inriktningar. Det finns även en medvetenhet om vikten av yrkesrelevans. Samverkan sker såväl på den internationella arenan som nationellt.

Att utbildningen på grundnivå på ett tidigt skede tidigt inriktas mot teoretiska och metaarkeologiska frågeställningar kan dock innebära en för studenterna alltför abstrakt undervisning.

Nyckeltalet för handledarkompetens på forskarnivå tyder på att handledningsresursen kan behöva utökas.

Högskolan på Gotland

Tabell 4: Statistik över huvudområdet arkeologi.

Tillsvidareanställda lärare	Grundnivå och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	2	1,05	2	1,05
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	2	1,80	2	1,80
Totalt antal	0	0,00	4	2,85	4	2,85

Visstidsanställda lärare	Grundnivå och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	2	0,60	1	0,50	3	1,10
Övriga	1	0,20	1	0,20	2	0,40
Totalt antal	3	0,80	2	0,70	5	1,50

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter (HST)	101,6	58,1	159,7
Helårsprestationer (HPR)	63,8	33,3	97,0
Antal examensarbeten			22

Nyckeltal, grundnivå och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter per heltidsekvivalenter lärare	36,7
Lärarkompetens: helårsstudenter per heltidsekvivalenter disputerade lärare	74,3
Handledarkompetens: antal examensarbeten per heltidsekvivalenter disputerade lärare	10,2
Prestationsgrad: helårsprestationer per helårsstudenter %	60,0
Andel tillsvidareanställda lärare %	78,1

Tabell 5: Statistik över huvudområdet osteologi.

Tillsvidareanställda lärare	Grundnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	1	0,70	0	0,00	1	0,70
Övriga	0	0,00	1	0,40	1	0,40
Totalt antal	1	0,70	1	0,40	2	1,10

Visstidsanställda lärare	Grundnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	1	0,60	0	0,00	1	0,60
Totalt antal	1	0,60	0	0,00	1	0,60

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter (HST)	20,8	6,2	26,9
Helårsprestationer (HPR)	15,8	4,4	20,2
Antal examensarbeten			11

Nyckeltal, grundnivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter per heltidsekvivalenter lärare	15,8
Lärarkompetens: helårsstudenter per heltidsekvivalenter disputerade lärare	38,5
Handledarkompetens: antal examensarbeten per heltidsekvivalenter disputerade lärare	15,7
Prestationsgrad: helårsprestationer per helårsstudenter %	75,0
Andel tillsvidareanställda lärare %	76,9

Beskrivning

Vid Högskolan på Gotland finns tolv ämnesavdelningar och en av dessa är avdelningen för arkeologi och osteologi. Vid avdelningen fanns 160 helårsstudenter inom arkeologi år 2007, vilket är den nationellt största utbildningsvolymen i huvudområdet arkeologi. Resursfördelning sker efter antalet helårsstudenter och kursplanerna fastställs av nämnden för utbildning och forskning.

Avdelningen är ansvarig för det internationella arkeologiprogrammet som leder till en kandidatexamen. Inom ramen för detta program kan osteologi väljas som huvudområde från och med år två. Därutöver ges magisterexamen i huvudområdet arkeologi.

Utöver ovanstående utbildningsprogram finns ett antal valbara fristående kurser, där de flesta är distanskurser.

Vid avdelningen finns tre verksamma doktorander. Två av dessa är antagna till forskarutbildningen vid Göteborgs universitet och en är antagen till Australian National University. Doktorandernas huvudhandledare finns vid respektive lärosäte.

Nedan följer bedömningar av de två huvudområdena arkeologi och osteologi.

Arkeologi

Lärarresurser och akademisk miljö

När det gäller lärarkompetensen bedöms den som något svag i förhållande till det relativt stora antalet studenter. Förutom två professorer, som tillsammans utgör en heltidsanställning, finns endast tre visstidsanställda lärare som är disputerade. Det innebär att en stor del av undervisningen (cirka 50 procent) ges av lärare som inte är disputerade.

Att döma av publikationslistorna är lärarna, i varierande omfattning, aktiva forskare och de kan därmed bidra till en stimulerande akademisk miljö. Det är dock en tydlig dominans av män bland lärarna på denna nivå. Av fem tillsvidareanställda är endast en kvinna.

Det finns goda internationella kontakter, med framförallt utvecklingsländer och länder österut, vilket är en betydande del i en aktiv forskarmiljö. För studenterna innebär detta särskilt möjligheter till internationella praktikplatser.

För att ge studenterna inblick i olika forskningsinriktningar bjuds gästlärare in till undervisningen. Därutöver är en del fältkurser och uppsatsarbeten delar av de forskningsprojekt som bedrivs vid institutionen. Det internationella arkeologiprogrammet, som leder till kandidatexamen, har, som namnet antyder, en internationell prägel med viss undervisning på engelska.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Lärosätet har uppdaterat sina kursplaner efter den nya examensordning som trädde i kraft 1 juli 2007.

Den inledande kursen på grundnivå syftar till att ge baskunskaper i arkeologisk teori och metod med förankring i praktisk tillämpning. Efter genomgången kurs ska studenterna kunna redogöra för forntida samhällsutveckling i ett nationellt och internationellt perspektiv.

Förutom den inledande kursen på grundnivå erbjuds på samma utbildningsnivå ett antal delkurser inkluderande särskilda kurser för distansstudenterna. Delkurserna är inriktade mot utvidgning av baskunskaperna inom särskilda områden med titlar som etnoarkeologi, arkeologi i dagens samhälle, att läsa landskapet, arkeologi och kulturarv i ett internationellt perspektiv samt arkeogenetik. Det finns också en kurs i management och projekthantering som riktar sig till studenter i arkeologi och osteologi, men som säkert kan vara värdefull också för andra studenter. Sammantaget ger detta en bred utbildning som knyter an till de flesta arkeologiska verksamhetsområden.

Fältkurser och uppsatsarbeten görs inom ramen för de olika forskningsprojekten, vilket ger studenterna möjlighet att aktivt medverka i aktuell forskning.

Något förvånande är att i den inledande kursen på grundnivå ingår nästan ingen litteratur om Gotlands förhistoria, som torde vara den kanske mest väldokumenterade i landet. Inte något av de betydande standardverken i gotländsk arkeologi ingår ens som referenslitteratur. Av vad som kan utläsas av titlarna på självständiga arbeten behandlar dock cirka en tredjedel ämnen med gotländsk anknytning.

Med undantag för en skrift rörande Estlands stenålder saknas helt litteratur om länderna runt Östersjön, vilket måste anses vara anmärkningsvärt såväl ur ett nationellt som lokalt gotländskt perspektiv.

Det finns en strävan att anpassa utbildningen till samhällets behov och producera akademiker som är attraktiva för arbetsmarknaden.

Progressionen mellan grundnivån och den avancerade nivån innebär en vidgning av ämneskunskaperna och uppsatsarbeten med högre krav på teoretisk fördjupning.

Osteologi

Lärrresurser och akademisk miljö

Huvudområdet osteologi är fortfarande under utveckling. Inom lärargruppen finns idag endast en universitetslektor. I övrigt finns en universitetsadjunkt samt en vikarierande universitetsadjunkt. Ingen av lärarna har docentkompetens, men de är forskningsaktiva i internationella projekt. Det innebär att nästan 60 procent av undervisningen ges av icke disputerade lärare.

Undervisning i osteologi bedrivs för närvarande endast på grundnivå. Studenter som vill fortsätta på högre nivåer rekommenderas att läsa vidare vid Stockholms universitet.

Huvudområdet osteologi är av strategisk betydelse för institutionen, särskilt med hänsyn till förhållandena på Gotland med de kalkrika markerna som ger goda bevaringsförhållanden.

Inom huvudområdet finns goda kontakter med andra institutioner. Forskningssamarbete sker bland annat med Stockholms universitet och Uppsala universitet. Lärarna ger även kurser i osteologi internationellt, och föreläsningsserier ges inom bland annat näringslivet och sjukvården.

Utbildning på grundnivå

Kursplanerna är uppdaterade efter den nya examensordningen som trädde i kraft 1 juli 2007.

Första året läser samtliga studenter på grundnivån arkeologi gemensamt. Från år två kan de därefter välja osteologi som huvudområde. Osteologi är ett naturvetenskapligt ämne, och en stor del av studierna sker i laboratoriemiljö.

Undervisningen är uppbyggd utifrån ett antal delkurser, var och en med tydligt formulerade mål. Denna stegvisa gång gör det möjligt att förstå och ta till sig ämnet även för studenter med icke naturvetenskaplig bakgrund.

I utbildningen ställs det krav på förhållandevis omfattande litteraturstudier. Litteraturlistan upptar ett sjuttiofemtal skrifter, till vilket kommer kompendier och kursivläsningsböcker. För att studenterna ska kunna följa undervisningen ställs det med andra ord höga krav på inläsning av fakta, i kombination med studier i laboratoriet. Examinationerna sker i form av skrivningar eller laborationer.

De självständiga arbetena sker ofta inom ramen för olika forskningsprojekt i osteologi, arkeologi, medicin, ortopedi, odontologi och rättsmedicin eller vid kommunala och statliga myndigheter inom kultursektorn.

Samlad bedömning

Helhetsintrycket är att det rör sig om en produktiv och väl fungerande institution. Genom samarbete med nationella och internationella institutioner berikas studiemiljön. De möjligheter som ges av högskolans internationella samarbetsorgan tas väl tillvara och institutionens öppenhet för att integrera utländska forskare i seminarier är föredömlig. Lärarkompetensen bedöms dock som något svag eftersom en stor del av undervisningen sköts av odisputerade lärare. Utbildningen i osteologi är också sårbar utifrån att det endast finns en universitetslektor.

Med tanke på Högskolan på Gotlands geografiska läge i Östersjön är det påfallande att grannländernas arkeologi mer eller mindre saknas i grundnivåns kurslitteratur. Även den rikhaltiga gotländska arkeologiska litteraturen lyser med sin frånvaro, något som är förvånande med tanke på att en tredjedel av de redovisade uppsatserna behandlar ämnen med lokal anknytning till Gotland. Utifrån ett övergripande perspektiv kan därför sägas att arkeologiprogrammet vid Högskolan på Gotland har vissa brister.

Högskolan i Kalmar

Tabell 6: Statistik över huvudområdet arkeologi.

Tillsvidareanställda lärare	Grundnivå och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	2	0,65	2	0,65	0	0,00	1	0,10	1	0,10
Docenter	0	0,00	2	0,85	2	0,85	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	0	0,00	4	1,50	4	1,50	0	0,00	1	0,10	1	0,10

Visstidsanställda lärare	Grundnivå och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	1	0,48	0	0,00	1	0,48
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	1	0,48	0	0,00	1	0,48

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter (HST)	30,2	18,4	48,5
Helårsprestationer (HPR)	20,0	19,2	39,1
Antal examensarbeten			13

Nyckeltal, grundnivå och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter per heltidsekvivalenter lärare	24,5
Lärarkompetens: helårsstudenter per heltidsekvivalenter disputerade lärare	24,5
Handledarkompetens: antal examensarbeten per heltidsekvivalenter disputerade lärare	6,6
Prestationsgrad: helårsprestationer per helårsstudenter %	80,0
Andel tillsvidareanställda lärare %	82,4

Beskrivning

Vid Högskolan i Kalmar tillhör huvudområdet arkeologi avdelningen för kultur och samhälle, som är en av tre avdelningar inom den humanvetenskapliga institutionen. Avdelningen är en del av nämnden för sjöfart, humaniora, vård- och samhällsvetenskap. Resursfördelning sker utifrån en tilldelning av timmar som baseras på antalet studenter. Kursplanerna fastställs, på delegation av ovanstående nämnd, av avdelningens prefekt.

När det gäller utbildningen på grundnivå utgör arkeologi och kulturgeografi huvudområden i kandidatprogrammet för kulturarv och samhällsanalys. Därutöver finns ett samarbete med den naturvetenskapliga institutionen och området miljövetenskap kring utbildning och forskning. Under år 2007 deltog 49 helårsstudenter i högskolans arkeologiutbildningar.

På grundnivå och avancerad nivå ges även fristående kurser. Högskolan i Kalmar har emellertid ingen masterexamensrätt eller forskarutbildning i

arkeologi. Det finns dock två doktorander i arkeologi som är inskrivna vid lärosäten i Storbritannien där de även har sina huvudhandledare.

Ett flertal magisterstudenter har tagit del av det arkeologiska fältarbetet vid Durrington/Stonehenge. I detta arbete sker samarbete med framförallt The University of Sheffield samt The University of Manchester. Det anordnas även särskilda seminarier för studenter på avancerad nivå med internationella gästföreläsare.

Arkeologi

Lärarresurser och akademisk miljö

Under den period som utvärderats, åren 2003–2007, har såväl lärarkapaciteten som lärarkompetensen ökat respektive förbättrats. Lärarna har god kompetens för undervisning och handledning inom samtliga förhistoriska perioder. Inom huvudområdet finns två professorer och två docenter anställda. Samverkan med universiteten i Storbritannien ger dessutom lärare med hög kompetens när det gäller undervisningen i det aktuella huvudområdet.

De vid lärosätet anställda lärarna är aktiva forskare och deltar i nationella och internationella forskningsprojekt, vilket bidrar till att studiemiljön får en god forskningsanknytning. Utbildningen är starkt profilerad mot de områden som representeras av lärarnas forskningsinriktningar, till exempel fornlämningar och monument ur ett rituellt eller religiöst perspektiv, kulturell identitet, hållristningar, arkeologihistoria och dödens arkeologi.

Utifrån lärarnas publikationslistor förefaller utrymmet för egen forskning att vara tämligen väl tillgodosett. Lärarnas möjligheter till kompetensutveckling är dock inte möjlig att bedöma utifrån det inkomna materialet. När det gäller könsfördelningen är samtliga tillsvidareanställda lärare män och majoriteten av studenterna, på såväl grundnivå som avancerad nivå, är kvinnor.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Arkeologiutbildningen är sedan år 2007 anpassad efter den nya examensordningen.

Utbildningen på grundnivå omfattar i första hand kandidatprogrammet kulturarv och samhällsanalys där studenterna kan välja arkeologi eller kulturgeografi som huvudområden. På denna nivå finns även fristående kurser. Ämnen som ingår i huvudområdet är bland annat arkeologihistoria, arkeologi och samhälle, nordisk förhistoria och fornsakskänedom. Progressionen på denna nivå är uppbyggd kring att studenterna ges vidare perspektiv på teori, metod och geografiskt område samt på ökande krav på självständighet i uppsatsskrivande och kommunikation. I senare delen av grundnivån finns det dock en stark profilering mot landskapsarkeologi, fornlämningar och monument ur ett rituellt eller religiöst perspektiv samt kulturell identitet. Denna profilering motsvarar också lärarnas forskningsinriktningar.

Litteraturen till den delkurs på grundnivån som avser att introducera studenterna till bland annat arkeologins samhälleliga förutsättningar och lagstiftning är relevant när det gäller yrkesinriktningen. Arkeologiska utgrävningsrapporter skulle dock stärka det yrkesförberedande momentet ytterligare.

På avancerad nivå kan studenterna läsa fristående kurser till magisterexamen. Dessa kurser presenteras på en mer generell nivå och innehållet i kurserna blir därför otydligt beskrivna. Därutöver finns även en otydlighet som bottnar i de stora valmöjligheter som finns på denna nivå, ett faktum som även komplicerar möjligheten att bedöma genomförbarhet och lärandemål.

Examinations- och undervisningsformerna på de båda utbildningsnivåerna är endast översiktligt beskrivna och kan därför inte bedömas närmare. I självvärderingen poängteras dock att studenterna ska utveckla analytisk och kritisk förmåga i relation till den arkeologiska kunskapsproduktionen.

De självständiga arbetena utgår ifrån teman som berör det förflutna och landskap och fornlämningar, ofta med ett rituellt och/eller religiöst perspektiv. Utbildningens profilområde syns med andra ord tydligt i valen av självständiga arbeten.

Samlad bedömning

Utbildningen vid lärosätet har en styrka i att kurser och litteratur betonar kopplingen mellan empiriskt material och tolkningsperspektiv. Det finns emellertid en risk för att huvudområdets bredd och komplexitet blir föga belyst på grund av dominansen för det angivna profilområdet. Litteraturen tar framför allt upp europeisk förhistoria, med starkt fokus på brittisk landskapsarkeologi medan mer globala perspektiv är mycket svagt företrädda.

I en jämförelse med kurslitteratur vid andra arkeologiutbildningar i Sverige är det märkbart att Högskolan i Kalmars listor inte är grundliga och detaljerade. Eventuellt är ett syfte att skapa ett lärande från mer generella perspektiv och därigenom ge studenterna möjligheter att själva finna viktiga teman.

Syftet att vidga utbildningen mot kulturmiljövård och arbetsmarknad visas främst genom det planerade programmet *kulturarv och samhällsanalys*, vilket även det ska omfatta arkeologi eller kulturgeografi som huvudområde.

Högskolan i Kalmar är en förhållandevis liten utbildningsanordnare, och det blir därför viktigt att bibehålla och utveckla de externa samarbeten som finns vid lärosätet i dag.

Lunds universitet

Tabell 7: Statistik över huvudområdet arkeologi och antikens historia.

Tillsvidareanställda lärare	Grundnivå och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	4	1,30	1	0,20	5	1,50	4	0,29	3	0,68	7	0,97
Docenter	0	0,00	2	0,83	2	0,83	1	0,20	1	0,10	2	0,30
Övriga disputerade	1	0,55	0	0,00	1	0,55	1	0,05	0	0,00	1	0,05
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	5	1,85	3	1,03	8	2,88	6	0,54	4	0,78	10	1,32

Visstidsanställda lärare	Grundnivå och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	1	0,58	1	0,20	2	0,78
Övriga disputerade	2	0,85	4	0,64	6	1,49
Övriga	0	0,00	5	0,08	5	0,08
Totalt antal	3	1,43	10	0,92	13	2,35

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter (HST)	70,9	48,7	119,6
Helårsprestationer (HPR)	50,4	33,9	84,3
Antal examensarbeten			69

Doktorander	Kvinnor	Män	Totalt
Antal doktorander	21	21	42
Heltidsekvivalenter (studietakt)	9,3	7,2	16,5
Licentiatexamina	1	2	3
Doktorsexamina	4	0	4

Nyckeltal, grundnivå och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter per heltidsekvivalenter lärare	22,9
Lärarkompetens: helårsstudenter per heltidsekvivalenter disputerade lärare	23,2
Handledarkompetens: antal examensarbeten per heltidsekvivalenter disputerade lärare	13,4
Prestationsgrad: helårsprestationer per helårsstudenter %	70,0

Nyckeltal, forskarnivå	
Handledarkompetens: heltidsekvivalenter doktorander per heltidsekvivalenter docenter och professorer	13,0

Nyckeltal, alla nivåer	
Andel tillsvidareanställda lärare %	46,2

Beskrivning

Institutionen för arkeologi och antikens historia tillhör området för humaniora och teologi. Vid institutionen bedrivs utbildning inom huvudområdet arkeologi och antikens historia, som omfattar inriktningarna arkeologi, historisk arkeologi, historisk osteologi samt antikens kultur och samhällsliv. Inom

samtliga inriktningar erbjuds utbildning på grundnivå, avancerad nivå samt forskarnivå. Utgångspunkten är att det ska finnas ett samarbete mellan de fyra olika inriktningarna vilket ska ge studenterna på grundnivå en bred allmän utbildning. Därefter ska de successivt genom utbildningens olika nivåer kunna specialisera sig inom någon av ovanstående inriktningar. Antalet helårsstudenter vid institutionen på grundnivå och avancerad nivå var under år 2007 totalt 120 stycken.

Kursplanerna för utbildningarna vid institutionen utvecklas av den egna institutionen och därefter fastställs de av fakultetsområdet humaniora och teologi. Beslut om resursfördelning fattas av områdesstyrelsen.

Utbildningen på avancerad nivå leder fram till masterexamen. I forskarutbildningen fanns under år 2007 totalt 40 doktorander vid institutionen inom de tre arkeologiiinriktade forskarutbildningsämnena och två doktorander i antikens kultur och samhällsliv. För perioden 2003–2007 redovisas sammanlagt 19 doktorsexamina för de tre forskarutbildningsämnena i arkeologi och nio doktorsexamina i antikens kultur och samhällsliv.

Nedan följer bedömningar av de fyra inriktningar som ingår i huvudområdet arkeologi och antikens historia.

Arkeologi

Lärrresurser och akademisk miljö

Lärarkapaciteten i huvudområdet är god, både när det gäller det totala antalet lärare och antalet helårsstudenter per lärare. Detsamma gäller handledarkompetensen både på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå.

Lärarnas kompetens, på grundnivå och avancerad nivå, är utmärkt utifrån bedömningen av publikationslistor och nyckeltal. Lärarnas forskningsinriktningar kompletterar varandra väl när det gäller teoretisk orientering och periodspecialisering. Institutionen har med andra ord den kompetens som krävs när det gäller att erbjuda studenterna en bredd av ämnesområden på samtliga utbildningsnivåer.

Institutionens forskningsprofil är stark och de tillsvidareanställda lärarna är forskningsaktiva. De utmärkta möjligheterna till samverkan med forskare vid andra institutioner såväl vid lärosätet som internationellt och till andra organisationer, såsom inventerings- och kulturmiljöinstitutioner, ger stora möjligheter till fortsatt akademisk utveckling och forskning.

Utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå

Utbildningens struktur är otydligt beskriven i självvärderingen, vilket försvårar jämförelsen mellan olika utbildningsinriktningars innehåll och krav.

Grundnivåns inledande kurser delas mellan de fyra utbildningsinriktningarna och erbjuder en ökad specialisering som en naturlig del av progressionen. Den uttryckliga målsättningen är att ge studenterna en djupgående inblick i teori och metod inom respektive specialisering.

Den gemensamma första kursen på grundnivå har en god struktur. Innehållet i introduktion till arkeologi – med huvudsaklig fokus på relationen till det moderna samhället (etik, politik, det offentliga) – är dock något förvånande. Kursen följer inte en naturlig progression i utbildningen där studenten först introduceras till ämnet och därefter till kritiken, så att hon eller han får en grund att stå på när det gäller kritikens styrkor och relevans. Detta är en allvarlig brist i den nuvarande undervisningsstrukturen och något som kan underminera syftet att ge studenterna en djupgående inblick i teori och metod i valda specialiseringar. Även om progressionen är tydligt inbyggd i undervisningsstrukturens grundläggande filosofi är det svårt att se progressionen i utbildningen. Det är med andra ord svårt att se vilka kurser som kunskapsmässigt bygger på varandra. Det är även svårt att utläsa hur teori och metod vävs samman för studenterna. Med tanke på antalet möjliga kurskombinationer kan det ifrågasättas om det finns tydliga målsättningar med kursplanerna.

Det finns ett brett utbud av valmöjligheter för studenterna. Den gemensamma första kursen är ett bra grunddrag, men det är oklart hur kompatibla de senare kurserna är när det gäller innehåll och krav. Lärarnas ambitionsnivåer, speglade i kurslitteraturlistorna, varierar stort. Några är av utmärkt standard, medan andra innehåller exempel på litteratur som inte är högskolemässig. Exempelvis ingår Sesams Danmarkshistoria en introduktion till dansk förhistorisk tid, en populärvetenskaplig bok som är riktad till skolan snarare än till universitet. Förväntad huvudlitteratur på grundnivå är till exempel Brøndsted (Danmarks Oldtid, 1938–40) eller de nya volymerna av Jensen (Danmarks Oldtid band 1–4, 2006).

Undervisningsmetoder och examinationsformer varierar. De speglar de övergripande målsättningarna för undervisningen och inkluderar en förståelse för att studenterna har olika inlärningsstilar.

Innehållet i kurserna på avancerad nivå och forskarnivå ger intrycket av att till stor del bestämmas av den individuella studenten och hennes handledare. När det gäller litteraturlistorna för kurserna på avancerad nivå efterlyses en större användning av svenska publikationer, inklusive rapporter från utgrävningsenheter och från Riksantikvarieämbetet. Doktorsavhandlingarna är koncentrerade till Skandinavien och/eller teoretiska teman och speglar därmed institutionens profil.

Kursplanerna omformulerades under 2007 utifrån den nya examensordningen. Genomgående förändringar är under genomförande när det gäller kvalitetssäkringsrutiner på fakultets- och universitetsnivå. Det berör bland annat examina och internationalisering. På institutionsnivå finns ett eget system för kursvärderingar. Studentrådet är aktivt i arbetet med att utveckla kurser och kursplaner.

Under perioden 2003–2007 har tio doktorander disputerat och sju nya forskarstuderande har antagits till utbildningen.

Historisk arkeologi

Lärrresurser och akademisk miljö

Förhållandet mellan antalet lärare, deras kompetens och spännvidden i de erbjudna utbildningarna är utmärkt. De tillsvidareanställda lärarnas akademiska kompetens, bedömd utifrån publikationslistor, används väl i hela utbudet av undervisning och handledning. Det betyder att institutionen har den grund som behövs för att erbjuda undervisning som spänner över ett brett fält av historisk arkeologi med fokus på Skandinavien.

De tillsvidareanställda lärarna är forskningsaktiva med utmärkta nationella och internationella nätverk. Det finns därmed en stor potential för fortsatt akademisk utveckling och forskning.

När det gäller könsfördelningen dominerar lärargruppen av män.

Utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå

Modellen med en gemensam introduktionskurs på grundnivå gör ämnesgrunden stabilare och förenklar progressionen. På grund av en otydlig utbildningsstruktur är det svårt att få en bild av studenternas olika valmöjligheter. Därutöver saknas litteraturlistor i flera av kursplanerna.

Undervisnings- och examinationsformer är varierande. Eventuellt är introduktionskursen något för intellektuellt avancerad för grundnivåns studenter. Den ger inte heller en tillräcklig grund för fortsatta studier. Efter ovanstående kurs är det dessutom möjligt att välja en grundkurs utan historia och med undervisning även här på en mycket hög akademisk nivå.

Det är centralt att studenterna får en tydlig översikt och kan förstå vilka utbildningsvägar som finns tillgängliga. Detta är inte minst viktigt i en utbildningsmodell som innehåller ett antal fristående kurser. Hur lärosätet garanterar en god pedagogisk nivå för vissa av kurserna och hur de kan länkas samman med varandra är oklart redovisat i självvärderingen.

Grundnivåns fortsättningskurs består av ett skriftligt arbete med möjligheter till att fördjupa sig i teoretiska och metodiska frågeställningar. Generellt sett är kurslitteraturen omfattande och ger möjligheter till att välja olika internationella perspektiv.

Strukturen med fristående kurser, trots att det är en intressant och uppenbarligen flexibel struktur, gör det svårt att bedöma utbildningens progression.

På avancerad nivå skulle det vara önskvärt att se en tydligare användning av svenska publikationer som inkluderar rapporter från utgrävningar och från Riksantikvarieämbetet.

Lunds universitet är den enda institution i landet som erbjuder forskarutbildning i historisk arkeologi. På forskarnivå finns tre seminarier: i arkeologi, historisk arkeologi och antikens kultur och samhällsliv. De är öppna för forskarstudier inom samtliga ämnen. Det förekommer även seminarier på forskarnivå som är gemensamma för ämnena.

Det finns en god handledarkompetens och handledarkapacitet inom arkeologin i stort, och det avspeglas i doktorandernas forskningsprofiler. Doktorsavhandlingarna är koncentrerade till Skandinavien och/eller teoretiska teman.

Kurserna är anpassade till den nya examensordningen.

Under den aktuella perioden disputerade åtta doktorander, varav fem i medeltidsarkeologi, och sju forskarstuderande har antagits till utbildningen.

Historisk osteologi

Lärrresurser och akademisk miljö

Historisk osteologi är ett relativt nytt område med karaktären av specialisering snarare än en del av en generell arkeologisk utbildning. Detta förhållande reflekteras i att det finns få tillsvidareanställda lärare, vilket kan innebära en sårbar situation. Utifrån antalet tillsvidareanställda lärare kan institutionen endast erbjuda begränsad undervisning och handledning i historisk osteologi.

Relationen mellan handledarkompetens och de avhandlingar som läggs fram för disputation är svårbedömd på grund av bristande redovisning i självvärderingen.

Forskargruppen i historisk osteologi är liten och beroende av gott samarbete i både nationella och internationella nätverk. Den kompetens som finns används på ett förtjänstfullt sätt och studenterna utvecklas därmed i en forskningsmiljö där även tillämpad forskning ingår.

Utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå

Utbildningsstrukturen är densamma som för övriga av institutionens inriktningar.

Det finns inte några kurser på avancerad nivå med särskild inriktning mot historisk osteologi, även om avhandlingarna ofta relaterar till detta specialistområde. Det senare kan betyda att nivån på sakkunskaper inom fältet historisk osteologi, som man kan förvänta sig av studenter på högre nivå, varierar.

Det finns ett brett utbud av examinationsformer. Dock råder på forskarnivå en större betoning på avhandlingen än inom övriga ämnen, något som på grund av ämnets karaktär är lämpligt.

Historisk osteologi är ett litet ämne, utan regelbunden seminarieverksamhet. Beskrivningen för forskarnivån verkar något elementär. Endast en doktorand blev klar under perioden.

Antikens kultur och samhällsliv⁵

Lärarresurser och akademisk miljö

Det är svårt att bilda sig en uppfattning om lärarkapaciteten och lärarkompetensen eftersom självvärderingens tabeller inte särskiljer helårsstudenterna inom antikens kultur och samhälle från övriga helårsstudenter inom huvudområdet arkeologi och antikens historia. Av de två professorerna inom antikens kultur och samhälle medverkar den ene inte i någon högre grad på grundnivån.

Ämnesinriktningen har ingen formellt etablerad profil för utbildning och forskning. Ett nystartat fakultetsunderstött samverkansprojekt med latinämnet och även med Göteborgs universitet (antikens kultur och samhällsliv samt latin) ger dock ämnesmässig tyngd åt området romersk historia och kultur. I etruskologi finns en spetskompetens som har regelmässig avsättning i pedagogiken.

Utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå

Liksom på de andra lärosätena som ger utbildning i antikens kultur och samhällsliv är kursmålen mycket ambitiösa och högt ställda. Frågan är här liksom där huruvida studenterna klarar av att leva upp till dessa och om målen kan sägas vara realistiska.

Kursplanerna utmärks av en hög detaljeringsgrad. Det framgår att papyrologin behandlas, vilket är ett gott bidrag till förståelsen av antikhistorien. Dessvärre är sambandet mellan de enskilda kurserna relativt svåröverskådligt. Expertgruppen hade svårt att skaffa sig en överblick över förkunskapskraven och att orientera sig i kursplaner och litteraturlistor. Man kan då fråga sig hur en grundstudent utan erfarenhet av högre utbildning ska kunna göra informerade utbildningsval. Kursernas innehållsbeskrivningar på engelska är tydligare och mer åskådliga än de på svenska.

Den för huvudområdets olika inriktningar gemensamma introduktionskursen på 30 högskolepoäng krävs för tillträde till grundkursen inom inriktningen antikens kultur och samhällsliv. Som antikvetare läser man alltså två grundkurser efter varandra. Det är något okonventionellt och skiljer sig från övriga lärosäten, men är förmodligen fullt möjligt inom grundexamens ram, och torde innebära att det är helt realistiskt att vänta sig att studenten efter fjärde terminens kandidatkurs ska visa en god förmåga att redovisa egna resultat i vetenskaplig form. Men det lämnar å andra sidan bara två terminer, 60 högskolepoäng, för studier i något stödämne.

Vid institutionen i Lund experimenterar man med examinationsformer och studenterna kan i några fall välja att presentera en poster eller liknande.

Även på avancerad nivå är uppläggningsen av utbildningen mycket svåröverskådlig. Kursplanen för magisteruppsatsen verkar tillfredsställande.

5. Bedömningen i nedanstående text har gjorts av den expertgrupp som granskat huvudområdet antikens kultur och samhällsliv. Granskningen av de övriga utbildningarna i antikens kultur och samhällsliv presenteras i Högskoleverkets rapportserie 2009:4 R.

Uppsatsen ska vara vetenskaplig och ge ett bidrag till kunskap och forskning inom området. Det är nog en orealistiskt hög ambitionsnivå när det gäller magisteruppsatsen men kan vara på sin plats för masteruppsatsen.

Studieplanen för forskarutbildningen är utarbetad enligt den tidigare examensordningen, fyra år, varav 40 poäng, ett år, består av kursläsning, och 120 poäng, tre år, av avhandlingen. Förkunskapskrav är bl.a. 10 poäng latin, 10 poäng grekiska, samt ytterligare krav på dem som specialiserar sig inom ett område där källorna huvudsakligen är skriftliga. Kurserna, som är ambitiösa, utgörs både av läskurser och av lärarledda kurser. Varje kurs avslutas med en muntlig tentamen, och detta ska ske före disputationen. Obligatoriskt inom det individuella litteratururvalet är de förhistoriska epokerna i Medelhavs-världen och de protohistoriska och historiska epokerna i den grekiska och romerska kulturvärlden. Stor vikt läggs alltså på tidig tid.

Handledningens utformning förefaller solid och betryggande.

År 2007 fanns endast två doktorander, mot tio stycken år 2004. Ingen doktorand har antagits sedan förra utvärderingen, vilket får ses som anmärkningsvärt. Expertgruppen undrar hur ledningen tänker i frågan om forskarutbildningens framtid inom inriktningen antikens kultur och samhälle.

Samlad bedömning

En till delar otydlig självvärdering försvårar en nyanserad bedömning. Helhetsintrycket är dock att de tre inriktningarna i arkeologi utgör goda lärmiljöer. De tillsvidareanställda lärarnas kompetens bidrar starkt till detta. De kurser som ingår i utbildningsutbudet speglar väl lärarnas kompetensområden. Av de tre arkeologiämnen är det endast historisk osteologi som är sårbart när det gäller dess möjlighet att erbjuda god undervisningskvalitet och tillräcklig handledning. I antikens kultur och samhällsliv är självvärderingen inte tillräckligt tydlig för att kunna göra en rättvis bedömning.

Institutionen har en stark forskningsprofil, särskilt när det gäller arkeologi och historisk arkeologi, vilket också visar sig i de publicerade avhandlingarna.

Grundnivåns introduktionskurs kan lyftas fram som ett exempel på god metodik. Värdet av kursens innehåll kan dock ifrågasättas och möjligen hindra en naturlig progression mot sofistikerad och informativ kombination av data, analys, teori och kritik.

Den forskningsaktiva miljön, med utmärkta faciliteter och nätverk med forskare vid andra institutioner såväl lokalt som internationellt och till andra organisationer, såsom inventerings- och kulturmiljöinstitutioner, utgör stora möjligheter för fortsatt akademisk utveckling och forskning. Att könsfördelningen bland de forskarstuderande är jämn ger förutsättningar för en väl fungerande miljö. En oro finns dock för forskarutbildningsämnet antikens kultur och samhällslivs framtid då antalet doktorander har minskat.

Strukturen för kvalitetssäkring, som är gemensam för hela institutionen, håller hög standard.

Stockholms universitet

Tabell 8: Statistik över huvudområdet arkeologi.

Tillsvidareanställda lärare	Grundnivå och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	2	0,10	2	0,10	0	0,00	3	0,90	3	0,90
Docenter	0	0,00	3	2,10	3	2,10	0	0,00	3	0,30	3	0,30
Övriga disputerade	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	0	0,00	5	2,20	5	2,20	0	0,00	6	1,20	6	1,20

Visstidsanställda lärare	Grundnivå och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,05	1	0,05
Övriga disputerade	2	0,24	1	0,10	3	0,34	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	2	0,24	1	0,10	3	0,34	0	0,00	1	0,05	1	0,05

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter (HST)	59,3	31,9	91,2
Helårsprestationer (HPR)	50,3	28,1	78,4
Antal examensarbeten			42

Doktorander	Kvinnor	Män	Totalt
Antal doktorander	8	3	11
Heltidsekvivalenter (studietakt)	6,3	2,2	8,5
Licentiatexamina	0	1	1
Doktorsexamina	4	1	5

Nyckeltal, grundnivå och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter per heltidsekvivalenter lärare	35,9
Lärarkompetens: helårsstudenter per heltidsekvivalenter disputerade lärare	35,9
Handledarkompetens: antal examensarbeten per heltidsekvivalenter disputerade lärare	16,5
Prestationsgrad: helårsprestationer per helårsstudenter %	85,0

Nyckeltal, forskarnivå	
Handledarkompetens: heltidsekvivalenter doktorander per heltidsekvivalenter docenter och professorer	6,8

Nyckeltal, alla nivåer	
Andel tillsvidareanställda lärare %	92,0

Tabell 9: Statistik över huvudområdet laborativ arkeologi.

Tillsvidareanställda lärare	Avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	1	0,10	0	0,00	1	0,10	1	0,15	0	0,00	1	0,15
Docenter	1	0,35	0	0,00	1	0,35	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	2	0,45	0	0,00	2	0,45	1	0,15	0	0,00	1	0,15

Visstidsanställda lärare	Avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	0	0,00	1	0,10	1	0,10	1	0,05	0	0,00	1	0,05
Övriga	0	0,00	2	0,15	2	0,15	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	0	0,00	3	0,25	3	0,25	1	0,05	0	0,00	1	0,05

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter (HST)	8,6	4,0	12,5
Helårsprestationer (HPR)	4,3	2,2	6,5
Antal examensarbeten			6

Doktorander	Kvinnor	Män	Totalt
Antal doktorander	5	1	6
Heltidsekvivalenter (studietakt)	4,8	0,8	5,6
Licentiatexamina	0	0	0
Doktorsexamina	0	0	0

Nyckeltal, avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter per heltidsekvivalenter lärare	17,9
Lärarkompetens: helårsstudenter per heltidsekvivalenter disputerade lärare	22,7
Handledarkompetens: antal examensarbeten per heltidsekvivalenter disputerade lärare	10,9
Prestationsgrad: helårsprestationer per helårsstudenter %	51,0

Nyckeltal, forskarnivå	
Handledarkompetens: heltidsekvivalenter doktorander per heltidsekvivalenter docenter och professorer	37,3

Nyckeltal, alla nivåer	
Andel tillsvidareanställda lärare %	83,3

Tabell 10: Statistik över huvudområdet osteoarkeologi.

Tillsvidareanställda lärare	Grundnivå och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	1	0,48	0	0,00	1	0,48	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	1	0,48	0	0,00	1	0,48	0	0,00	0	0,00	0	0,00

Visstidsanställda lärare	Grundnivå och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	0	0,00	2	0,10	2	0,10	0	0,00	1	0,20	1	0,20
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	0	0,00	2	0,10	2	0,10	0	0,00	1	0,20	1	0,20

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter (HST)	7,0	1,8	8,8
Helårsprestationer (HPR)	5,9	1,4	7,2
Antal examensarbeten			0

Doktorander	Kvinnor	Män	Totalt
Antal doktorander	4	1	5
Heltidsekvivalenter (studietakt)	3,8	0,5	4,3
Licentiatexamina	0	0	0
Doktorsexamina	0	1	1

Nyckeltal, grundnivå och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter per heltidsekvivalenter lärare	15,4
Lärarkompetens: helårsstudenter per heltidsekvivalenter disputerade lärare	15,4
Handledarkompetens: antal examensarbeten per heltidsekvivalenter disputerade lärare	0,0
Prestationsgrad: helårsprestationer per helårsstudenter %	81,0

Nyckeltal, forskarnivå	
Handledarkompetens: heltidsekvivalenter doktorander per heltidsekvivalenter docenter och professorer	0,0

Nyckeltal, alla nivåer	
Andel tillsvidareanställda lärare %	17,9

Beskrivning

Institutionen arkeologi och antikens kultur tillhör den humanistiska fakulteten, som är en av fem fakulteter vid Stockholms universitet.

Institutionen utgörs av två avdelningar där avdelningen för arkeologi består av enheterna arkeologi, arkeologiska forskningslaboratoriet samt osteoarkeologiska forskningslaboratoriet. Den andra avdelningen utgörs av antikens kultur och samhällsliv.

Institutionsstyrelsen var den instans i organisationen som fram till och med år 2007 beslutade om utbildningsplaner, kursplaner och resurstilldelning för de två avdelningarna.

Undervisningen vid institutionen omfattar utbildningar på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå i huvudområdena arkeologi och osteoarkeologi samt på avancerad nivå och forskarnivå i huvudområdet laborativ arkeologi. I arkeologi fanns på grundnivå och avancerad nivå totalt 91 helårsstudenter under år 2007. I osteoarkeologi var motsvarande siffra 9 stycken. Antalet helårsstudenter på avancerad nivå i laborativ arkeologi var 13 stycken under samma år.

Det finns en stark forskningsprofil vid institutionen, särskilt när det gäller huvudområdena arkeologi och laborativ arkeologi. Forskarutbildningen i arkeologi är profilerad mot en tolkande arkeologi av det mer eller mindre avlägset förflutna. Under år 2007 deltog 11 doktorander i forskarutbildningen i arkeologi, 6 doktorander i forskarutbildningen i laborativ arkeologi samt 5 i forskarutbildningen i osteoarkeologi. För perioden 2003–2007 redovisas 24 doktorsexamina i arkeologi, vilket är flest i landet, 5 doktorsexamina i laborativ arkeologi samt 3 doktorsexamina i osteoarkeologi.

Nedan följer bedömningar av de tre huvudområdena arkeologi, osteoarkeologi och laborativ arkeologi.

Arkeologi

Lärarresurser och akademisk miljö

Det råder en god balans mellan antalet lärare, deras akademiska kompetens och utbildningens omfattning. Det betyder att avdelningen har den lärarkapacitet och lärarkompetens som behövs för att kunna erbjuda undervisning av god kvalitet över hela det arkeologiska fältet på samtliga utbildningsnivåer. Nyckeltalet för helårsstudenter per lärare på grundnivå och avancerad nivå är 36 för år 2007. En siffra som är något lägre än tidigare år och i paritet med de större utbildningarna i landet. De tillsvidareanställda lärarna är alla forskningsaktiva, och flertalet på en internationell nivå. De utmärkta akademiska förhållandena och samverkan med andra forskare, nationellt som internationellt, samt med aktörer vid andra institutioner och museer ger goda möjligheter till utveckling av akademien och forskningen.

Utifrån bedömning av de tillsvidareanställda lärarnas publikationslistor är de synnerligen forskningsaktiva. Lärarkompetensen återspeglar komplemen-

tärt kunnande i olika periodiska specialiseringar och en god kännedom om arkeologiska teorier och metoder. Därutöver finns en internationellt erkänd forskningsexpertis i medeltidsarkeologi. Det senare är också ett prioriterat tema i de avancerade studierna samt i forskarutbildningen.

När det gäller könsfördelningen bland de tillsvidareanställda lärarna i huvudområdet arkeologi är samtliga män.

Utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå

Kursstrukturen och kursplanerna är väl utformade och lättillgängliga för studenterna. Det finns också en distinkt progression mellan de olika utbildningsnivåerna.

Utbildningarna på grundnivå och avancerad nivå i huvudområdet arkeologi kännetecknas av en tolkande arkeologi med fokus på källmaterial och samhällsförhållanden. Kronologiskt sträcker sig arkeologiämnet vid Stockholms universitet från stenålder till historisk tid i framförallt Nordeuropa. Det finns en tydlig pedagogisk linje och utbildningen på grundnivån håller god kvalitet. De inledande kurserna på grundnivå är generella och kurserna på avancerad nivå är specialiserade med progression inbyggd i kunskapsutvecklingen. Ett exempel på denna pedagogiska linje är att studenterna ska få kunskap om vikingatidens historia och arkeologi i ett vidare perspektiv innan specialisering om en viss geografisk region sker. Att litteraturlistorna till stor del innehåller svensk litteratur innebär en positiv möjlighet för den nationella arkeologin att utvecklas.

Undervisningen består av såväl föreläsningar, fältstudier som arbete i grupp. Examinationsformerna är varierande, vilket för studenterna möjliggör olika former av lärande. Båda kriterierna, undervisning och examination, bedöms som goda.

Utbildningen på avancerad nivå är tydligt beskriven i självvärderingen. När det gäller progressionen finns en genomtänkt struktur kring denna. Det finns också en vilja till att vidareutveckla olika undervisningsformer bland annat när det gäller fältkurser och doktorandseminarier. Kursutbudet på denna nivå är stort och det kan innebära svårigheter för studenterna när det gäller att fördjupa kunskaperna i vald inriktning.

Några av de avancerade kurserna saknar litteraturlistor, eftersom det sker individuella överenskommelser med den kursansvariga läraren. Även om denna praktik är förståelig, kan det betyda att studenter på grundnivån inte alltid kan förstå strukturen och kraven för vidare studier på avancerad nivå.

De självständiga arbetena på grundnivå och avancerad nivå representerar ett brett spektrum av teman.

De kurser som även ges på engelska är exempel på dubbelarbete då de är kopior till innehåll och form av de svenskspråkiga kurserna. Institutionen bör därför lyfta frågan om det är en god användning av lärarkapaciteten i huvudområdet och om det finns ett studentunderlag för denna dubblering.

Studieplanen för forskarutbildningen är omfattande, detaljerad och anpassad efter den nya examensordningen. Det har dock skett få antagningar till forskarutbildningen efter år 2000. Antalet aktiva forskarstuderande i arkeologi under åren 2003 till 2007 var i medeltal åtta per år.

Under granskningsperioden disputerade totalt 24 forskarstuderande. Tematiskt sett täcker avhandlingarna hela den förhistoriska tiden, med särskild styrka i medeltid och vikingatid.

Inom ramen för medeltidsseminariet finns samverkan mellan de doktorander som skriver sin avhandling utifrån detta tema. Det arrangeras även årliga doktoranddagar. En positiv satsning som kan fungera som förebild för forskarstuderande inom övriga områden vid institutionen.

Inom ramen för forskarutbildningen finns en nationell samverkan med Södertörns högskola och Uppsala universitet samt med andra arkeologiska institutioner framförallt genom de externa handledarna. Det senare är ett gott kännetecken för en väl fungerande forskarutbildningsmiljö. Den internationella samverkan sker främst genom Nordiska forskarskolan. Det är dock oklart hur den utbildningen är sammanvävd med den lokala forskarutbildningsmiljön.

Det finns väl utarbetade processer för kvalitetssäkring av utbildningarna. I detta ingår en väl beskriven struktur över val av lärandematerial, över examinationer och en uttalad vilja att inkludera olika undervisningsmetoder i utbildningarna.

Laborativ arkeologi

Lärreresurser och akademisk miljö

Till en början var Arkeologiska forskningslaboratoriet, enheten för laborativ arkeologi, vid Stockholms universitet en ren forskningsverksamhet. Därefter har huvudområdet utvecklats från att vara en del av utbildningen på grundnivå i arkeologi, till att i dag erbjuda två olika masterutbildningar i laborativ arkeologi. Sedan tidigare bedrivs även utbildning på forskarnivå.

De två tillsvidareanställda lärarna är disputerade. Lärarkapaciteten på avancerad nivå varierar under den aktuella femårsperioden, 2003–2007. Nyckeltalet för handledarkompetensen på forskarnivå var dock mycket högt under år 2007. Detta pekar på att resurserna för handledning i forskarutbildningen är otillräckliga. I självvärderingen påtalar lärosätet att lärarnas handledningstimmar på forskarnivå överstiger den schablon som beräknats av humanistiska fakulteten vid Stockholms universitet. Detta beroende på att laborativa moment och utgrävningsmoment kräver mer handledningstid.

Flera forskare, både anställda vid institutionen, externa och seniora, medverkar och/eller fungerar som handledare på forskarutbildningen. De sistnämnda är dock oavlönade då det enligt självvärderingen saknas medel för att ersätta bihandledare. Att forskarutbildningen till delar bygger på externa

lärare och oavlönade handledare visar på svaga strukturer och en sårbarhet som kan vara olycklig för doktoranderna.

Lärarnas publikationslistor är omfattande och inkluderar opublicerade rapporter inom uppdragsforskning. Att forskningen delvis är inriktad mot kulturhistorisk problematik framgår av flera titlar.

Utbildningen ges i en forskande miljö och kurserna anknyter ofta till forskningsprojekt vid forskningslaboratoriet. Som en del av utbildningen deltar studenterna på avancerad nivå i ämnes- och institutionsgemensamma forskarseminarier och beivrar disputationer.

Inom ramen för masterutbildningen samverkar huvudområdet med Uppsala universitet kring ett gemensamt masterprogram. Lärar- och studentutbyte under skrivandet av självständiga arbeten sker i samarbete med Vrije Universiteit i Nederländerna och University of York i Storbritannien.

Huvudområdet laborativ arkeologi har få studenter i utbildningen och antalet är sjunkande.

Utbildning på avancerad nivå och forskarnivå

En svårighet vid bedömningen är att utbildningsmålen inte kan relateras till kurslitteraturen, eftersom listor över denna till stor del saknas. Detta förklaras av att det upprättas individuella kurslistor för studerande på masternivå. En litteraturlista för masterkursen arkeologi med laborativ inriktning har bifogats. Denna innehåller för nivån relevant material i olika laborativa inriktningar. En stor del av den redovisade litteraturen utgörs dock av lokalt producerade kompendier, vilka inte kan bedömas. En svensk lärobok i laborativa metoder uppges vara under framställning.

Inom huvudområdet finns två masterprogram, och båda startade hösten 2007. Masterprogrammet i arkeologi, med laborativ inriktning, är yrkesinriktat och ges i samarbete med övriga huvudområden inom institutionen. Masterprogram i förhistorisk arkeologi och tidig historia ges i samarbete med institutionen för arkeologi och antik historia vid Uppsala universitet. I detta program ges ett flertal kurser på engelska.

De självständiga arbetena på masterkurserna omfattar uppsatser om 45 högskolepoäng. Kunskapsmålen för de två masterprogrammen är konkret beskrivna, men trots de olika inriktningarna är utbildningsmålen desamma.

Att studenterna ofta knyts till pågående forskningsprojekt vid Arkeologiska forskningslaboratoriet är en fördel, då utvecklingen av nya metoder är speciellt viktig inom laborativ arkeologi.

Examinerade självständiga arbeten på avancerad nivå under år 2007 behandlar vikingatiden och medeltiden. Studieobjekten utgörs av gravar och boplatser i lika stor utsträckning.

Studieplanen för forskarutbildningen, arkeologi med laborativ analys, är omfattande och preciserad avseende kunskapsmål och struktur. Obligatoriska kurser är vetenskapsteori och laborativ fältarkeologi. I studieplanen framgår

att alla doktorander ska ha minst två handledare, varav en huvudhandledare. Seminarier ges i samarbete med institutionens övriga huvudområden.

Momentens fördelning i forskarutbildningen avviker något från flertalet av övriga utbildningar, då avhandlingsdelen är något mindre och kursdelen något mer omfattande än vanligt (150 respektive 90 högskolepoäng mot 180 högskolepoäng respektive 60 högskolepoäng).

Tre doktorander har antagits mellan åren 2003 till 2007; samtliga är kvinnor. År 2007 var sex doktorander aktiva i laborativ arkeologi, de flesta finansierade genom externa medel. Det framgår inte av självvärderingen om doktoranderna i laborativ arkeologi deltar i den internationella samverkan på forskarutbildningsnivå som erbjuds av Nordic Graduate School in Archaeology.

Under granskningsperioden har sex personer disputerat i laborativ arkeologi. De avhandlingsteman som behandlats är mat och diet, sjukdomar, miljö, social identitet i relation till materiell kultur samt den vikingatida krigarkulturens materiella kultur.

Utbildningens kvalitet säkras genom kursvärderingar och lärarkollegium.

Osteoarkeologi

Lärrresurser och akademisk miljö

Det låga antalet lärare med endast en tillsvidareanställd universitetslektor inom osteoarkeologi innebär att den akademiska miljön är begränsad och sårbar. Även antalet studenter är lågt. Nio helårsstudenter redovisas för år 2007, och det redovisas för detta år inte heller några examinerade självständiga arbeten på grundnivå eller avancerad nivå. Nyckeltalet för lärarkapaciteten är god; däremot är kompetensen i förhållande till de kurser som ges låg. Under den period som här utvärderas har personalsituationen inom osteoarkeologi varit ostabil. Vid avdelningen finns endast en tillsvidareanställd lärare som är disputerad och en visstidsanställd universitetslektor på halvtid. Det saknas med andra ord lärare på docent- och professorsnivå. Även om den akademiska kompetensen hos lärarna inte är ifrågasatt per se, tillfredsställer den inte minimikraven för undervisning på avancerad nivå och forskarnivå samt för handledning av doktorander. Inom ramen för den osteoarkeologiska forskarutbildningen saknas handledare med docent- eller professorskompetens. Den otillfredsställande situationen omnämns i självvärderingen och det finns en insikt om att det krävs en förbättring av förhållandena.

Huvudområdet har dock gynnats av att numera befinna sig i samma fysiska miljö som arkeologi och laborativ arkeologi. Detta eftersom studenterna på avancerad nivå och forskarnivå får ta del av en bredare och mer omfattande forskningsmiljö. De institutionsövergripande forskarseminarierna är en del av denna miljö. Vid dessa seminarier medverkar även gästföreläsare. Samarbetet med Högskolan på Gotland är också en verksamhet som ger studenterna ett bredare vetenskapligt fält att utbilda sig inom.

Den forskning som bedrivs i osteoarkeologi fokuserar på Skandinavien. Även om denna inriktning inte automatiskt betyder att den saknar internationell relevans och nivå finns risken för en innehållsmässigt smal forskningsmiljö.

Utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå

Osteoarkeologi är ett tvärvetenskapligt ämne och utbildningen på grundnivå går i stor utsträckning ut på att förmedla baskunskaperna inom ämnet osteologi, för att sedan gå vidare med arkeologiska tillämpningar.

Kursstrukturen är enkel, med en kurs på grundnivå och en kurs på avancerad nivå. Kursen på grundnivå måste dock kompletteras med påbyggnadskurser för att kunna utfärda en kandidatexamen respektive magisterexamen. Ämnet kännetecknas av tematisk bredd, där både humanosteologi och animalosteologi ingår. För att läsa grundkursen krävs förkunskaper i arkeologi (40 poäng AB-kurs eller 20 poängs fortsättningskurs i arkeologi eller antikens kultur och samhällsliv). Detta ger en försäkran om att studenterna förstår den kontext som de ska analysera det arkeologiska materialet utifrån. Kursplanerna är genomgående överskådliga och lättfattliga, men man har inte uppdaterat samtliga efter nya examensordningen. Det är också något förvirrande att ämnet byter benämning mellan arkeosteologi och osteoarkeologi. Kurslitteraturen är mycket sakinriktad och innehåller standardverk.

På grundnivån sker undervisningen i form av föreläsningar och laborationer. Examinationerna är såväl skriftliga som muntliga, och studenten får efter genomgångna delmoment en personlig ”examinationsportfölj”.

Kursen på avancerad nivå är mer teoretisk inriktad än den på kandidatnivå. Det finns med andra ord en tydlig progression mellan grundnivå och avancerad nivå. Det görs även försök med att stärka kursens arkeologiska relevans och relatera till avnämarnas kunskapsbehov, vilket är en utveckling i positiv riktning.

Utbildningen i osteoarkeologi är omfattande och preciserad avseende kunskapsmål och uppläggning. Kursinnehållet är generellt sett på en god nivå. Det finns en reflektion över studenternas behov på olika utbildningsnivåer samt vilket kunskapsbehov avnämarna har; detta är två centrala delar i utbildningens progression. Det finns dock på avancerad nivå och forskarnivå såväl formella strukturproblem som rekryteringsproblem inom huvudområdet. Förmodligen är dessa problem relaterade till varandra.

Strukturer för kursvärderingar är desamma för samtliga av de tre huvudområdena. Huvudområdet osteoarkeologi har fördel av att befinna sig i en större utbildningsmiljö än tidigare.

Under åren 2003–2007 har tre personer disputerat. Två av avhandlingarna berör humanosteologi och medeltida befolkning, och en är en metodinriktad studie om animalosteologi. Fem doktorander var registrerade vid utgången av år 2007. De är alla inriktade på skandinaviskt material.

Samlad bedömning

Helhetsintrycket är att huvudområdet arkeologi är en väl fungerande utbildnings- och forskningsmiljö. Det finns en tydlig progression igenom hela utbildningen, från grundnivå till avancerad nivå. Något som även avspeglas i undervisningsformerna och det material som används.

En god praxis har utvecklats för integrering av studenter på olika nivåer. Lärandemålen syftar till att successivt öka studenternas kunskaper och examinationsformerna ändras allt eftersom progressionen fortskrider, från skriftliga tentamina via grupppresentationer till uppsatsexaminationer. Detta är en god pedagogisk strategi som medverkar till att de studerande maximerar sina förmågor.

Medeltidsarkeologi är en tydlig del av huvudområdets forskningsprofil och det något låga antalet doktorander (11 under 2007) speglar inte huvudområdets betydelse och potential inför framtiden.

Utbildning i laborativ arkeologi ges i Sverige endast vid Stockholms universitet. Inriktningen är en väsentlig del av arkeologin och kan antas bli än mer framträdande allteftersom olika metoder och tekniker med kulturhistorisk relevans utvecklas. Utbildningen förefaller generellt att hålla en god kvalitet. Utbildningsplanernas mål i relation till innehåll är svårbedömt då det till stor del saknas litteraturlistor. Att litteraturlistor upprättas individuellt på avancerad nivå är rimligt, men viss grundläggande litteratur bör kunna listas så att blivande studenter får en bild av utbildningens kravnivå och innehåll.

Huvudområdet laborativ arkeologis styrka är den starka forskningsmiljön och den nationella och internationella samverkan. Klyftorna mellan humanistiskt och naturvetenskapligt orienterad arkeologi kan dock förbättras genom utökad samverkan med fler lärosäten. Den låga handledarkapaciteten i forskarutbildningen bör åtgärdas, så att kvaliteten i forskarutbildningen och på avhandlingarna kan garanteras.

Utbildningen i osteoarkeologi är fortfarande sårbar på grund av att huvudområdet saknar docentkompetens eller professorskompetens samt endast har en tillsvidareanställd lärare som är disputerad. Detta påverkar möjligheterna att utveckla en god akademisk miljö och att rekrytera studenter till utbildningen. Även om de befintliga lärarnas akademiska kompetens och individuella insatser för huvudområdet inte ifrågasätts står det klart att förändringar inom detta huvudområde är nödvändiga.

Södertörns högskola

Tabell 11: Statistik över huvudområdet arkeologi.

Tillsvidareanställda lärare	Grundnivå och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	1	0,19	1	0,19
Docenter	0	0,00	1	0,10	1	0,10
Övriga disputerade	1	0,50	0	0,00	1	0,50
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	1	0,50	2	0,29	3	0,79

Visstidsanställda lärare	Grundnivå och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	1	0,13	1	0,13
Totalt antal	0	0,00	1	0,13	1	0,13

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter (HST)	6,8	10,7	17,4
Helårsprestationer (HPR)	9,9	13,3	23,1
Antal examensarbeten			12

Nyckeltal, grundnivå och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter per heltidsekvivalenter lärare	19,0
Lärarkompetens: helårsstudenter per heltidsekvivalenter disputerade lärare	22,1
Handledarkompetens: antal examensarbeten per heltidsekvivalenter disputerade lärare	15,2
Prestationsgrad: helårsprestationer per helårsstudenter %	132,0
Andel tillsvidareanställda lärare %	93,9

Beskrivning

Från och med år 2007 består Södertörns högskola av sju institutioner och tre utbildnings- och forskningsnämnder. Arkeologi tillhör institutionen för kultur och kommunikation. Institutionen är mångvetenskaplig och består förutom av arkeologi bland annat av huvudområdena filosofi, idéhistoria, konstvetenskap, pedagogik samt centrum för praktisk kunskap.

Utbildnings- och forskningsnämnden för samhällsvetenskap, humaniora och teknik beslutar om huvudområdets resurstilldelning och kursplaner.

Institutionen erbjuder enstaka kurser inom huvudområdet arkeologi. Studenterna kan göra egna val av kurser och fördjupa sina kunskaper till en kandidatexamen. Därutöver finns på avancerad nivå ett magisterprogram i arkeologi.

Vid institutionen ges även fristående kurser i inriktningarna marinarkeologi och samtidsarkeologi på grundnivå och avancerad nivå.

Huvuddelen av undervisningen bedrivs på kvällstid med en studietakt på halvfart, detta för att kunna vara ett komplement till det kursutbud som ges i arkeologi vid Stockholms universitet.

Inom huvudområdet fanns 17 helårsstudenter på grundnivå och avancerad under år 2007. Vid institutionen fanns även en doktorand i arkeologi inskriven på forskarutbildningen vid Uppsala universitet, där även huvudhandledaren finns.

Arkeologi

Lärrresurser och akademisk miljö

Inom huvudområdet arkeologi finns en liten men väl meriterad lärarkår.

Samtliga lärare är aktiva forskare och väver på olika sätt in sin forskning i undervisningen. Även samverkan med Stockholms universitet och University of Southampton bidrar till att fördjupa forskningsanknytningen i utbildningen.

Lärarnas möjlighet till egen forskning är, enligt lärosätets beskrivning i självvärderingen, genomgående god.

Könsfördelning bland studenterna var mellan åren 2003 och 2007 relativt jämn, med en viss övervikt för kvinnor. Antalet helårsstudenter har dock minskat mellan åren 2003 och 2007 från cirka 40 till 17 helårsstudenter.

Den genomsnittliga prestationsgraden under åren 2003–2006 var 79 procent, vilket visar att den i tabell II redovisade prestationsgraden på 132 procent var ett undantag.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

För utbildningen på grundnivå redovisas kursplaner och för utbildningen på avancerad nivå redovisas en utbildningsplan för magisterutbildningen. Samtliga planer har klart formulerade lärandemål. Undervisningsformerna är översiktligt beskrivna och kan därför inte bedömas närmare. Kursplanerna är dock anpassade efter den nya examensordningen.

Som enda lärosäte i landet ger Södertörns högskola kurser i marinarkeologi, och dessa kurser ges på grundnivå.

Under läsåret 2005–2006 övergick institutionen från att ge dagkurser på helfart i huvudområdet arkeologi till att ge flertalet kurser på halvfart och kvällstid. Detta är ett sätt att komplettera kursutbudet vid Stockholms universitet och erbjuda andra grupper än heltidsstuderande möjligheter att studera huvudområdet.

Kurserna på grundnivå syftar till att öka kunskapen om den arkeologiska tolkningsprocessen och om olika teoretiska perspektiv. Dessa perspektiv är orienterade mot teori och textproduktion och ger således andra färdigheter än fördjupad kunskap om arkeologisk tolkning av materiell kultur.

Den teoretiska och forskningshistoriska betoningen samt studiet av vetenskapligt skrivande på grundnivån är positiva moment. En svaghet är dock den ringa belysningen av hur arkeologiska studier av materiell kultur kan bidra till kulturhistoriska tolkningar på en mer konkret nivå.

När det gäller kurslitteraturen på grundnivå framgår det inte av litteraturlistorna vad som ingår i de olika delkursernas kompendium. Referenslitteraturen utgörs av översiktsverk om Europas förhistoria respektive om arkeologisk teori, metod och praktik. En del av kurslitteraturen kan till delar vara svårtillgänglig för nya studenter, och den ter sig också något begränsad i relation till lärandemålen.

På avancerad nivå ges en introduktionskurs i samtidsarkeologi. Litteraturen förefaller relevant och allsidig i relation till kursens syfte.

Utifrån bedömning av informationen i självvärderingen är examensmålen säkrade genom den lokala examensordningen, kursplanerna och utbildningsplanen. Det finns dock i några kurser en diskrepans mellan lärandemålen och kursernas innehåll. Denna består i att kurslitteraturen är något begränsad i förhållande till lärandemålen. Detta gäller framförallt den första inledande delkursen samt delkursen om arkeologiska fältstudier.

För kvalitetsarbetet ansvarar de enskilda institutionerna. Efter varje delkurs genomförs skriftliga kursvärderingar, och synpunkter kan även framföras muntligen. Uppföljning sker regelbundet av lärarna terminsvis. Därutöver avsätter lärarna en dag per termin för att arbeta med kursutveckling.

Självständiga arbeten om det förflutna samt fornlämningar och landskap dominerar, tätt följt av marinarkeologiska teman och teman som anknyter till förmedling och arkeologi i samhället, det vill säga utbildningens profilämnen.

Samlad bedömning

Högskolan bedriver utbildning på såväl grundnivå som avancerad nivå. Det är svårt att bedöma kurslitteraturens omfattning på grund av att delkursernas kompendier inte är redovisade. Av det föreliggande materialet får man dock ett intryck av att kursernas teoretiska delar är i fokus och inte kännedom om det arkeologiska källmaterialet såväl i form av fornlämningar som tillvarataget material vid fältarbeten.

Södertörns högskolas profil mot östersjöstudier märks inte i den redovisade kurslitteraturen. När det gäller utbildningen i marinarkeologi är den, av flera skäl, av utomordentligt stor betydelse. Dels är den för närvarande landets enda, dels har Östersjön med sitt bräckta vatten ett marinarkeologiskt källmaterial av enastående rikedom. Detta ger en enorm och föga utnyttjad forskningspotential samt goda möjligheter till en intressant utbildningsprofil för Södertörns högskola.

Umeå universitet

Tabell 12: Statistik över huvudområdena arkeologi och miljöarkeologi⁶.

Tillsvidareanställda lärare	Grundnivå och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	3	0,98	3	0,98	0	0,00	3	0,38	3	0,38
Docenter	2	0,16	0	0,00	2	0,16	1	0,05	0	0,00	1	0,05
Övriga disputerade	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	2	0,40	2	0,40	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	2	0,16	5	1,38	7	1,54	1	0,05	3	0,38	4	0,43

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter (HST)	23,2	18,9	42,1
Helårsprestationer (HPR)	22,3	16,1	38,4
Antal examensarbeten			18

Doktorander	Kvinnor	Män	Totalt
Antal doktorander	1	2	3
Heltidsekvivalenter (studietakt)	0,8	1,5	2,3
Licentiatexamina	0	0	0
Doktorsexamina	1	1	2

Nyckeltal, grundnivå och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter per heltidsekvivalenter lärare	27,3
Lärarkompetens: helårsstudenter per heltidsekvivalenter disputerade lärare	36,9
Handledarkompetens: antal examensarbeten per heltidsekvivalenter disputerade lärare	14,9
Prestationsgrad: helårsprestationer per helårsstudenter %	91,0

Nyckeltal, forskarnivå	
Handledarkompetens: heltidsekvivalenter doktorander per heltidsekvivalenter docenter och professorer	5,2

Nyckeltal, alla nivåer	
Andel tillsvidareanställda lärare %	100,0

Beskrivning

Huvudområdena arkeologi och miljöarkeologi tillhör den humanistiska fakulteten och institutionen för idé- och samhällsstudier. Det är den humanistiska fakultetsnämnden som beslutar om kursplaner och resurstilldelning.

Miljöarkeologi har under en längre period varit ett profilområde inom arkeologifämnet vid Umeå universitet. Utbildning i huvudområdet miljöarkeologi ges på avancerad nivå. I arkeologi ges utbildning på grundnivå, avancerad nivå och på forskarnivå med inriktningarna nordlig arkeologi och miljöarkeologi.

Det finns ett nordiskt samarbete på avancerad nivå i miljöarkeologi där studenter från universitetet i Tromsø kan läsa kurser inom ramen för master-

6. Huvudområdena arkeologi och miljöarkeologi samredovisas i denna rapport, detta på grund av att miljöarkeologi hösten 2007 var nyinrättat som eget ämne/huvudområde och att det endast fanns en student registrerad.

utbildningen. Vid institutionen finns även det miljöarkeologiska forskningslaboratoriet vars nationella och internationella nätverk fungerar som ett stöd till studenterna på avancerad nivå.

I miljöarkeologi och arkeologi fanns under 2007 sammanlagt 42 helårsstudenter.

På forskarutbildningen fanns år 2007 totalt tre doktorander och för perioden 2003–2007 redovisas åtta doktorsexamina.

Arkeologi och miljöarkeologi

Lärrresurser och akademisk miljö

Det finns en god akademisk kompetens hos lärarna; av totalt sju lärare är fem stycken professor eller docent, vilket ger utbildningen en hög akademisk nivå. Samtliga lärare är tillsvidareanställda och fem av dem undervisar på alla tre utbildningsnivåerna.

Distansutbildning förekom under åren 2005–2006.

Utifrån en bedömning av lärarnas publikationslistor ges utbildningen i en aktiv forskningsmiljö.

Utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå

Det är svårt att utläsa om de två huvudområdena har en egen bäring eller om de bygger på varandra.

Innehållet i kurserna och kurslitteraturen på grundnivå har en tydlig prägel mot nordlig arkeologi. Som komplement till kurslitteraturen finns referenslitteratur, bildmaterial, fyndmaterial och rekommenderat fyndmaterial för laborationer.

Progressionen i utbildningen är god och består av en ökad problematisering med tätare forskningsanknytning allteftersom studierna fortskrider. Utbildningsmålet är att studenterna efter genomgången utbildning på avancerad nivå (D-nivå) ska ha den kunskap som krävs för att författa en vetenskaplig artikel. Spännvidden är stor när det gäller val av uppsatsämnen, men drygt hälften behandlar frågor med anknytning till norra Sverige.

Studenterna på avancerad nivå uppmuntras till att delta i forskarseminarier, nationella och internationella konferenser och internationella nätverk. En del av detta är det tidigare nämnda studentutbytet med Tromsø universitet. Det finns även planer till motsvarande samarbete med Bournemouth University i Storbritannien. När det gäller de självständiga arbetena på avancerad nivå finns ett system där två lärare är kursansvariga, varav en är handledare och en är betygsättande.

Prestationsgraden för 2007 är hög (91 procent) på grundnivå och avancerad nivå. Året före låg den dock på en normal nivå (72 procent), varför det sannolikt rör sig om en eftersläpning i inrapporteringen av studieresultat.

Varje moment i utbildningen har varit föremål för intern utvärdering. Någon återkoppling till högre nivåer inom lärosätets administration syns dock inte ske.

Studieplanen på forskarnivå är inte uppdaterad efter den nya examensordningen. Det anges dock att de forskarstuderande ska ha en eller flera biträdande handledare.

Elva doktorander har varit aktiva i olika grad under åren 2003–2007. Endast en ny student har antagits till forskarutbildningen, och detta skedde år 2006. Totalt examinerades åtta doktorsavhandlingar mellan åren 2003 och 2007, varav tre i miljöarkeologi.

Samlad bedömning

Sammanfattningsvis erbjuder Umeå universitet en förhållandevis liten utbildningsmiljö med god lärarkompetens. En till delar otydlig självvärdering försvårar dock en nyanserad bedömning.

Det arkeologiska kulturarvet i norra Sverige är särpräglad, och institutionen i Umeå kan sägas vara en betydelsefull arkeologisk motvikt till övriga utbildningsinriktningar. Institutionens tydliga Norrlandsprofil skulle teoretiskt sett kunna vara en belastning ur yrkesvalssynpunkt. Arkeologiskt sett är dock inte olikheterna mellan nord och syd så stora. Det arkeologiska området kan ses som en del av en cirkumpolär kulturzon, med nord-sydliga förbindelser.

Miljöarkeologi är ett ämne med stor relevans för arkeologisk forskning och arkeologiskt yrkesliv. Miljöfrågors aktualitet i samhället bidrar också till ämnets betydelse. När det gäller utbildning i miljöarkeologi är det önskvärt att den får en tydligare utformning och framöver kan bidra på ett mer aktivt sätt till de övriga arkeologiska utbildningarna i landet.

Uppsala universitet

Tabell 13: Statistik över huvudområdet arkeologi.

Tillsvidareanställda lärare	Grundnivå och avancerad nivå						Forskarnivå					
	Kvinnor		Män		Totalt		Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H	A	H
Professorer	1	0,05	4	0,74	5	0,79	1	0,07	4	0,76	5	0,83
Docenter	0	0,00	1	0,10	1	0,10	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	1	0,05	5	0,84	6	0,89	1	0,07	4	0,76	5	0,83

Visstidsanställda lärare	Grundnivå och avancerad nivå					
	Kvinnor		Män		Totalt	
	A	H	A	H	A	H
Professorer	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Docenter	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Övriga disputerade	1	0,06	1	0,25	2	0,31
Övriga	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Totalt antal	1	0,06	1	0,25	2	0,31

Studenter	Kvinnor	Män	Totalt
Helårsstudenter (HST)	24,4	21,0	45,3
Helårsprestationer (HPR)	21,3	25,3	46,5
Antal examensarbeten			8

Doktorander	Kvinnor	Män	Totalt
Antal doktorander	9	10	19
Heltidsekvivalenter (studietakt)	7,7	7,8	15,5
Licentiatexamina	0	0	0
Doktorsexamina	2	1	3

Nyckeltal, grundnivå och avancerad nivå	
Lärarkapacitet: helårsstudenter per heltidsekvivalenter lärare	37,9
Lärarkompetens: helårsstudenter per heltidsekvivalenter disputerade lärare	37,9
Handledarkompetens: antal examensarbeten per heltidsekvivalenter disputerade lärare	6,7
Prestationsgrad: helårsprestationer per helårsstudenter %	102,0

Nyckeltal, forskarnivå	
Handledarkompetens: heltidsekvivalenter doktorander per heltidsekvivalenter docenter och professorer	18,6

Nyckeltal, alla nivåer	
Andel tillsvidareanställda lärare %	89,2

Beskrivning

Vid Uppsala universitet bedrivs forskning inom nio fakulteter fördelade på tre vetenskapsområden. Cirka 40 000 studenter läser vid universitetet och antalet anställda är drygt 5 000.

Institutionen för arkeologi och antik historia tillhör den historisk-filosofiska fakulteten. Vid institutionen finns huvudområdena arkeologi, antikens kultur och samhällsliv samt egyptologi. Huvudområdet arkeologi har en internationell profil med inriktning mot afrikansk och jämförande arkeologi. Institutionen har även satsat på geografiska informationssystem (GIS) och dess applikationer för analys och bearbetning som en särskild profil inom undervisning och forskning i huvudområdet arkeologi.

Utbildning ges på samtliga tre nivåer i arkeologi, det vill säga grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Från och med hösten 2008 finns ett kandidatprogram i kulturentreprenörskap, där arkeologi är huvudområde. Under år 2007 inrättades ett masterprogram i humaniora där en av inriktningarna är arkeologi. Forskarutbildningen har en internationell prägel och är en av de större i landet.

Antalet helårsstudenter på grundnivå och avancerad nivå var 45 stycken under år 2007. I forskarutbildningen fanns under samma år totalt 19 doktorander. För perioden 2003–2007 redovisas 22 doktorsexamina.

Arkeologi

Lärrresurser och akademisk miljö

Lärarkapaciteten och lärarkompetensen i arkeologi på grundnivå och avancerad nivå är god. Forskningsanknytningen är mycket god då flertalet av lärarna är aktiva på internationell nivå. Det finns idag fem tillsvidareanställda professorer och en docent. Sammantaget bjuder institutionen på en aktiv forskningsmiljö där åtskilda forskningskluster kan identifieras. Lärarnas kompetens är särskilt uppenbar på högre nivå och i fråga om avhandlingar, där afrikansk arkeologi och tidig historisk arkeologi är starka inriktningar. Afrikansk arkeologi är ett unikt specialområde vid lärosätet, med omfattande internationell samverkan och studenter från olika världsdelar. Antalet professorer är stort. Deras tid i utbildningen är dock begränsad. Det senare innebär att nyckeltalet för handledarkompetens på forskarnivå är något högt.

Lärargruppen domineras av män såväl på grundnivå och avancerad nivå som på forskarnivå. Bland doktoranderna är dock könsfördelningen jämn, vilket är positivt.

Goda informationsteknologiska resurser inkluderar möjligheter till omfattande undervisning i GIS.

Utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå

Utbildningen på grundnivå koncentrerar sig på Skandinavien, men även institutionens internationella profil avspeglar sig i undervisningen. Kurslitteraturen stämmer väl överens med innehållet i föreläsningar, fältkurser och seminarier. Den visar med andra ord generellt sett på god kvalitet när det gäller omfattning, relevans och nivå.

Positivt är att antalet valfria kurser i teori och metod möjliggör för den enskilde studenten att sammanfoga tematiska val och teoretisk inriktning. Uppsala universitet har dock en annan modell för fördjupning än vad de flesta andra lärosäten har. Denna modell grundar sig i ett starkt fokus på nordisk arkeologi på grundnivå och specialiteter som asiatisk och afrikansk arkeologi på högre nivå. Utbildningsstrukturen är en bra modell för internationella studenter och en styrka för forskningsmiljön. Däremot finns en risk för att det uppstår en spänning mellan de olika arkeologiska inriktningarna.

Det inskickade materialet visar på en tydlig pedagogisk filosofi med förväntade läranderesultat på olika nivåer. Det finns en tydlig progression genom ökat djup och möjlighet till specialisering. Examinationsformerna varierar och innehållet i examinationerna går från förståelse av sammanhang via egen argumentation till forskningskritik och självständigt arbete.

Utbildningen på avancerad nivå är inte lika väl strukturerad som utbildningen på grundnivå, bland annat saknas litteraturlistor. Undervisningen utgörs av seminarier och valfria kurser. Syftet med dessa, liksom med de pedagogiska metoderna som används, är tydligt beskrivna i självvärderingen.

Exempel på god metodik är de omfattande samarbetena, både med andra institutioner vid Uppsala universitet och med arkeologiiinstitutionen på Stockholms universitet. Dessa samarbeten inkluderar utveckling av utbildningen på avancerad nivå. Det finns en strategisk planering för samarbeten och nyskapande, innefattande ämnesutveckling.

Prestationsgraden för år 2007 är mycket hög (102 procent) på grundnivå och avancerad nivå. Året före låg den dock på en normal nivå (71 procent). Ser man till hela den aktuella femårsperioden 2003–07 ligger prestationsgraden över en normal nivå.

På forskarnivå uppmuntras doktorander att engagera sig i undervisningen på grundnivå och därigenom får studenterna inblick i pågående forskning. Doktorander medverkar även i examinationen av självständiga arbeten på avancerad nivå. Detta är positivt, eftersom det ger möjlighet till kontakt mellan studenter på olika utbildningsnivåer.

Studieplanen för forskarutbildningen i arkeologi är anpassad efter nya examensordningen, men är inte fastställd av fakulteten. Dokumentet är omfattande och väl preciserat avseende kunskapsmål och struktur, men ger intryck av att vara ofärdigt. Institutionens starka fokus på afrikansk arkeologi märks i termer av avhandlingsämnen och sammansättningen av studenter. Antalet avhandlingar är som förväntat för en institution av denna storlek, och majoriteten är skrivna av kvinnor. Vid institutionen, som har GIS som en uttalad satsning, finns temat ännu inte avspeglat i något avhandlingsämne. Där syns istället institutionens starka forskningsområden som är koncentrerade till tidig historisk arkeologi (sen järnålder och medeltid i Skandinavien och Europa) och afrikansk eller asiatisk arkeologi. Den institutionella kompetensen i genusforskning är ett annat tema som inte syns tydligt i avhandlingsämnena.

Antalet forskarstuderande per år har sjunkit från cirka 29 år 2003 till cirka 16 år 2007. Antagningen under den aktuella tiden var mycket begränsad; sammanlagt antogs fem doktorander, varav två med extern finansiering.

När det gäller utbildningarna på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå finns det en tydlig struktur för beslut om kurser och utbildningsvägar. Kvalitetshöjning av masterutbildningens självständiga arbete sker genom uppsatsstödjande kurser. Utvärdering av kurserna genomförs regelbundet på samtliga nivåer.

Samlad bedömning

Arkeologi i Uppsala är ett starkt huvudområde med utmärkta förutsättningar för utbildning och forskning. Forskningsanknytningen i utbildningen är mycket god, inte minst genom att doktorander presenterar pågående forskning för grundnivåns studenter.

De självständiga arbetenas tematik är i huvudsak koncentrerad till Skandinavien. Mer intressant är dock den tematik där olika delar av Europa, Afrika och Sydamerika behandlats.

Institutionens profil på avancerad nivå och forskarnivå är unik och attraherar en ovanligt sammansatt internationell studentgrupp. Institutionens utbildningar har varit, och är fortfarande, utsatta för omfattande revision; detta gäller särskilt avancerad nivå och forskarnivå. Ett positivt utfall av omstruktureringen är de högre nivåernas studenters medverkan i grundutbildningen. Institutionen bör dock vara angelägen om könsfördelningen i lärarkåren.

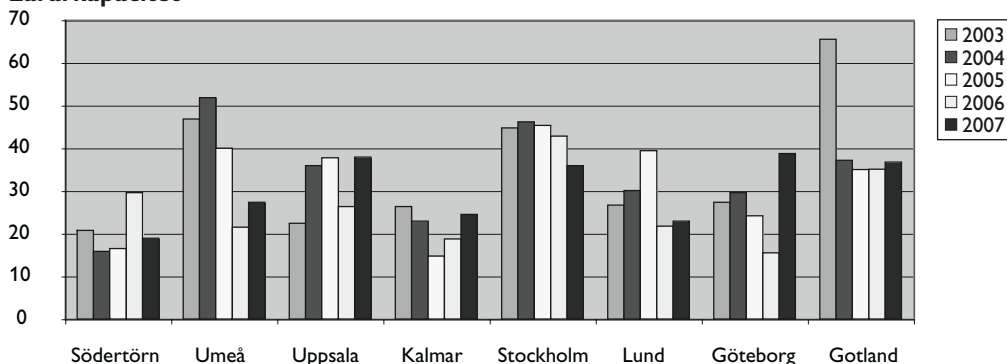
Vår bedömning är att det här är en solid plats för fortsatta studier inom arkeologi och en unik institution för afrikansk arkeologi.

Bilaga: Nyckeltal för perioden 2003–2007

Arkeologi⁷

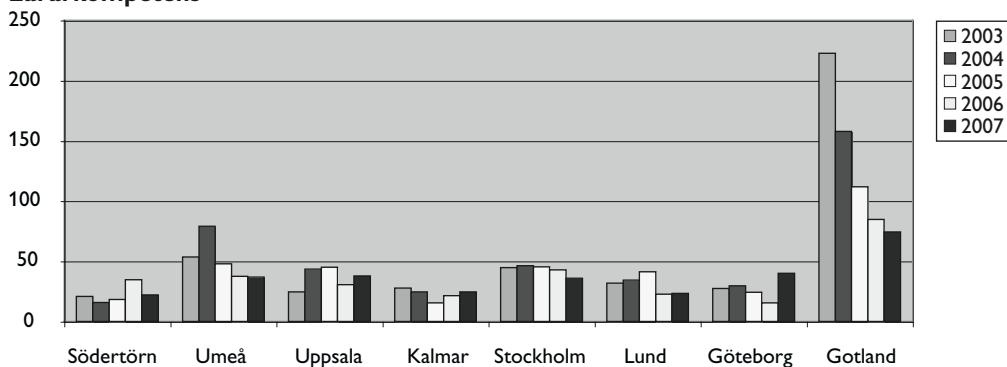
Nyckeltal, grundnivå och avancerad nivå

Lärarkapacitet

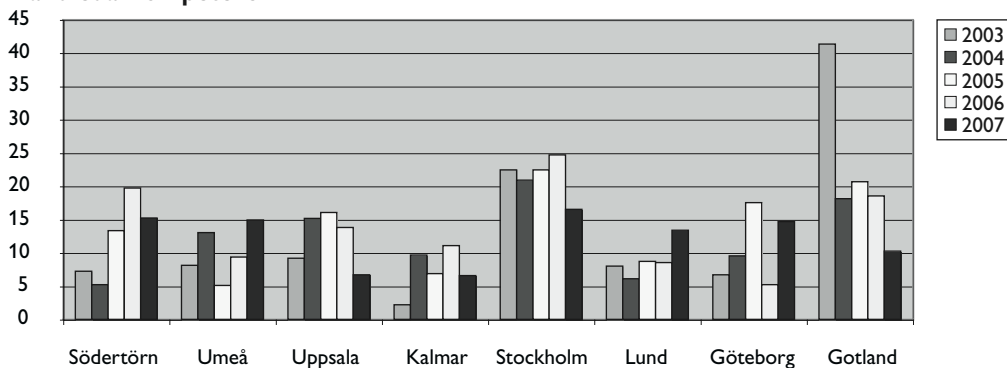
Figur 1: Figuren visar antalet helårsstudenter per heltidstjänstgöring inom undervisningen.

Lärarkompetens

Figur 2: Figuren visar antalet helårsstudenter per heltidstjänstgöring inom undervisningen utförd av disputerad lärare.

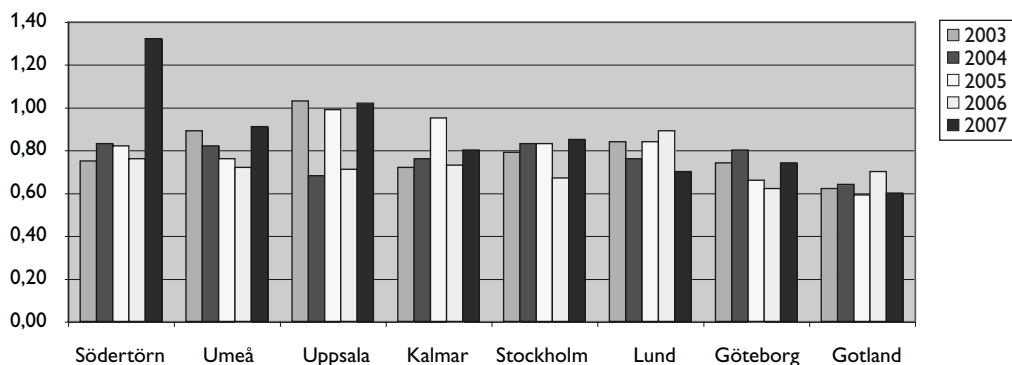
Handledarkompetens

Figur 3: Figuren visar antalet examensarbeten per heltidstjänstgöring inom undervisningen utförd av disputerad lärare.

7. Vid Lunds universitet heter huvudområdet arkeologi och antikens historia. Forskarutbildningsämnena är: arkeologi, historisk arkeologi, historisk osteologi och antikens kultur och samhällsliv. För Umeå universitet samredovisas de två huvudområdena/forskarutbildningsämnena arkeologi och miljöarkeologi.

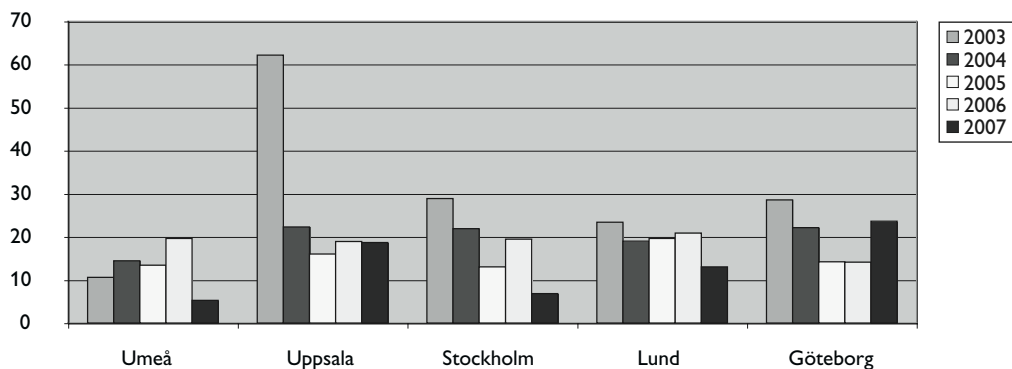
Prestationsgrad

Figur 4: Figuren visar förhållandet mellan antalet helårsprestationer och antalet helårsstudenter, uttryckt i procent.

Nyckeltal, forskarnivå

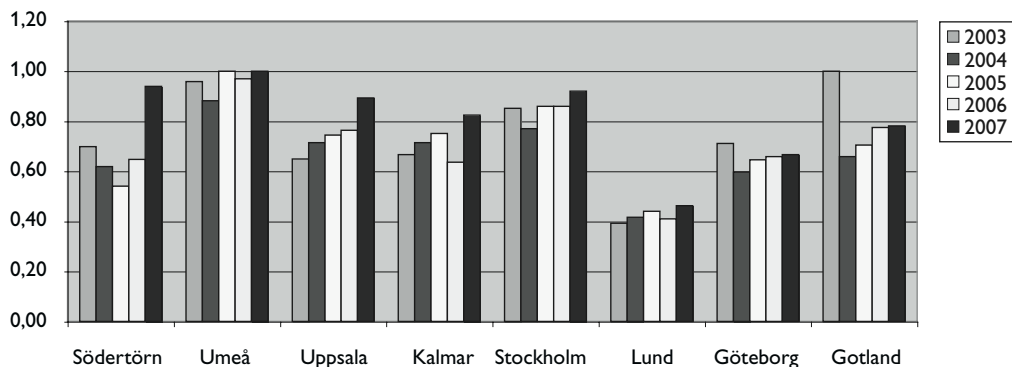
Handledarkompetens på forskarnivå

Figur 5: Figuren visar antalet helårsstudenter doktorander per heltidstjänstgöring inom forskarutbildningen utförd av professorer och docenter.

Nyckeltal, alla nivåer

Andel tillsvidareanställda lärare

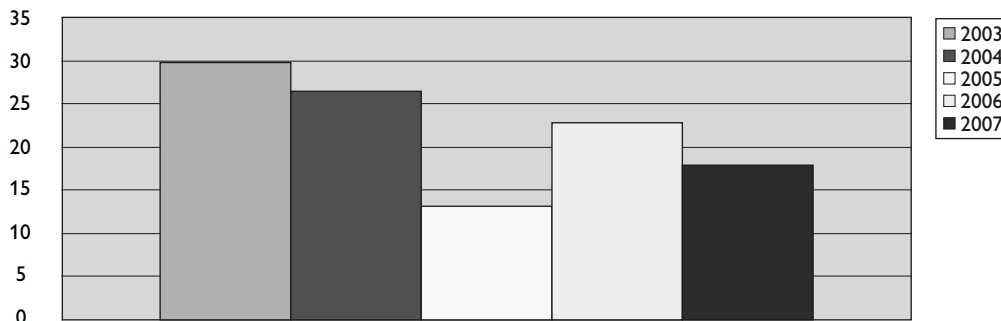

Figur 6: Figuren visar förhållandet mellan den sammanlagda omfattningen av de tillsvidareanställda lärarnas totala tjänstgöring och den sammanlagda omfattningen av samtliga lärares totala tjänstgöring, uttryckt i procent.

Laborativ arkeologi vid Stockholms universitet

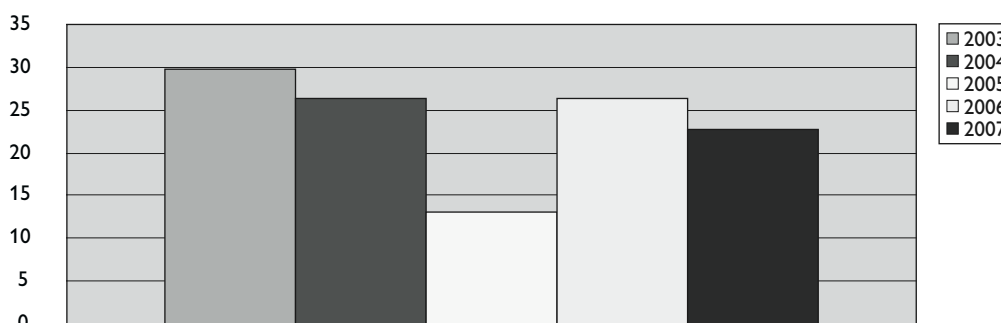
Nyckeltal, avancerad nivå

Lärarkapacitet

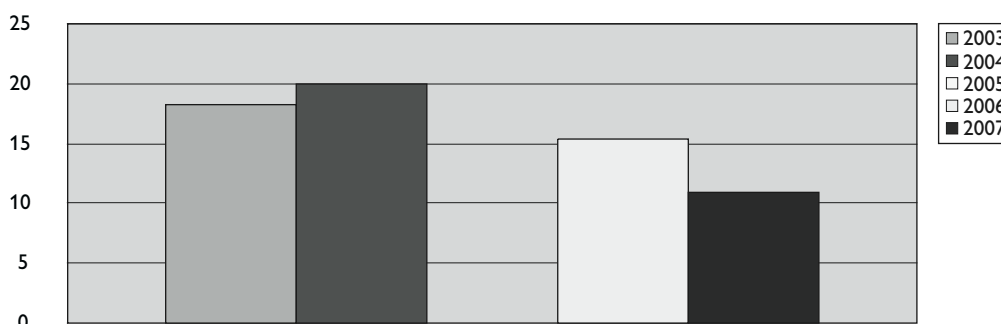
Figur 1: Figuren visar antalet helårsstudenter per heltidstjänstgöring inom undervisningen.

Lärarkompetens

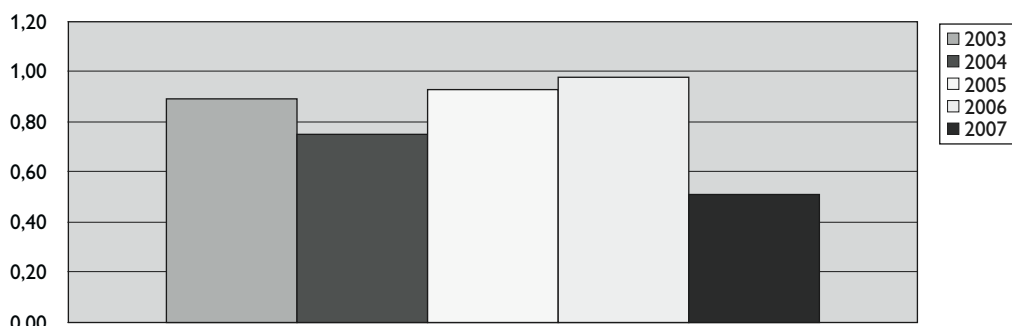
Figur 2: Figuren visar antalet helårsstudenter per heltidstjänstgöring inom undervisningen utförd av disputerad lärare.

Handledarkompetens

Figur 3: Figuren visar antalet examensarbeten per heltidstjänstgöring inom undervisningen utförd av disputerad lärare. (Inga uppsatser har redovisats för år 2005.)

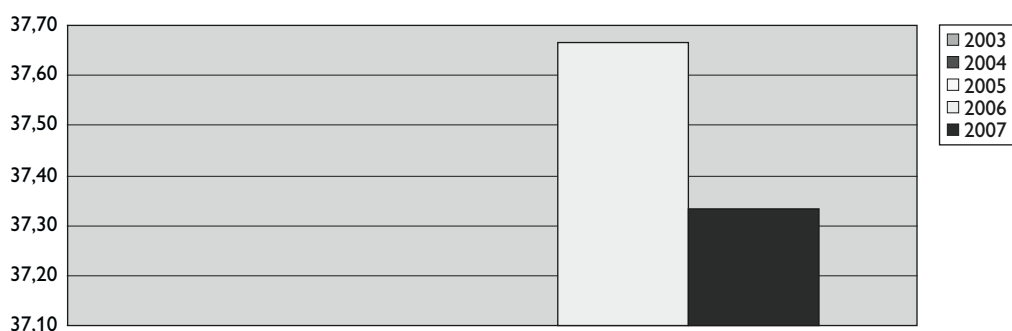
Prestationsgrad

Figur 4: Figuren visar förhållandet mellan antalet helårsprestationer och antalet helårsstudenter, uttryckt i procent.

Nyckeltal, forskarnivå

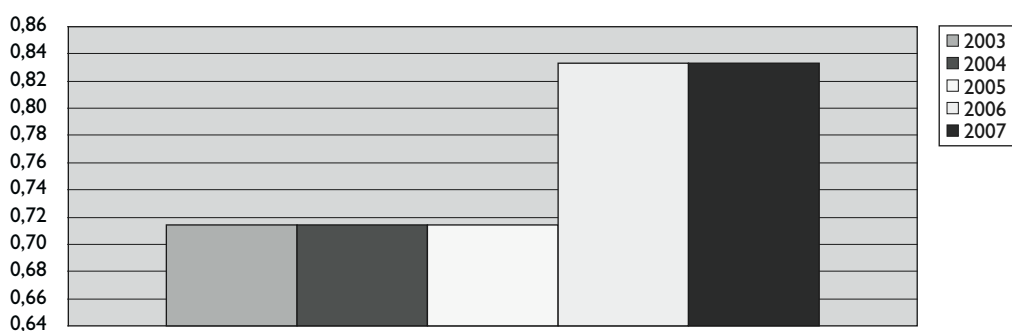
Handledarkompetens på forskarnivå

Figur 5: Figuren visar antalet helårsstudenter per heltidstjänstgöring inom forskarutbildningen utförd av professorer och docenter. (Uppgifter saknas för åren 2003–2005.)

Nyckeltal, alla nivåer

Andel tillsvidareanställda lärare

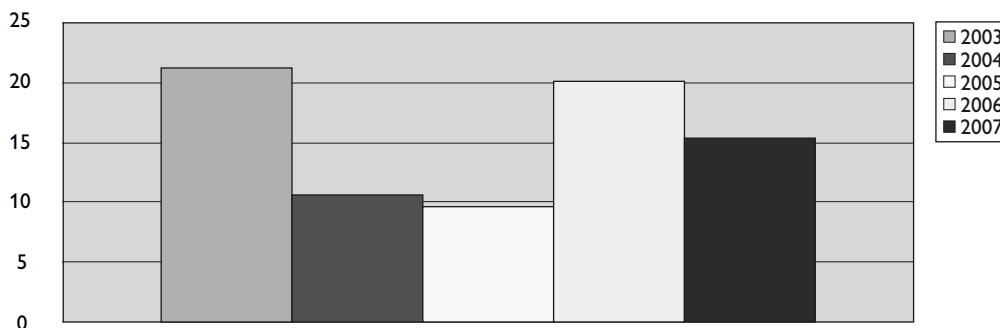

Figur 6: Figuren visar förhållandet mellan den sammanlagda omfattningen av de tillsvidareanställda lärarnas totala tjänstgöring och den sammanlagda omfattningen av samtliga lärares totala tjänstgöring, uttryckt i procent.

Osteoarkeologi vid Stockholms universitet

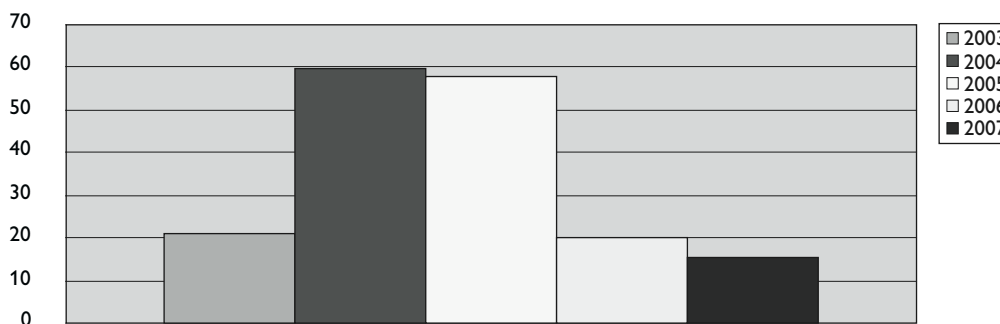
Nyckeltal, grundnivå och avancerad nivå

Lärarkapacitet

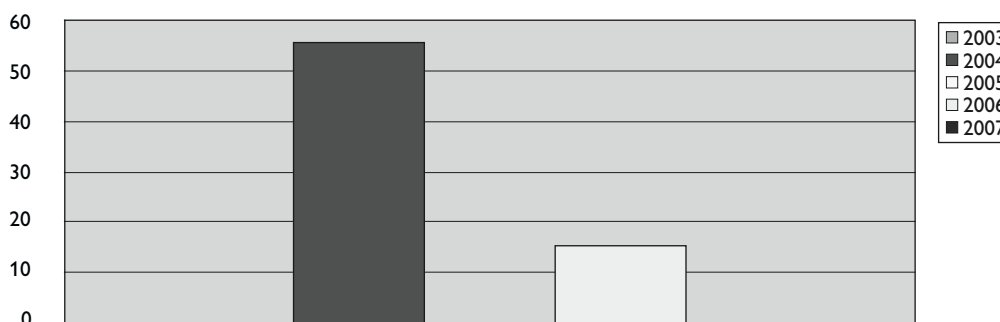
Figur 1: Figuren visar antalet helårsstudenter per heltidstjänstgöring inom undervisningen.

Lärarkompetens

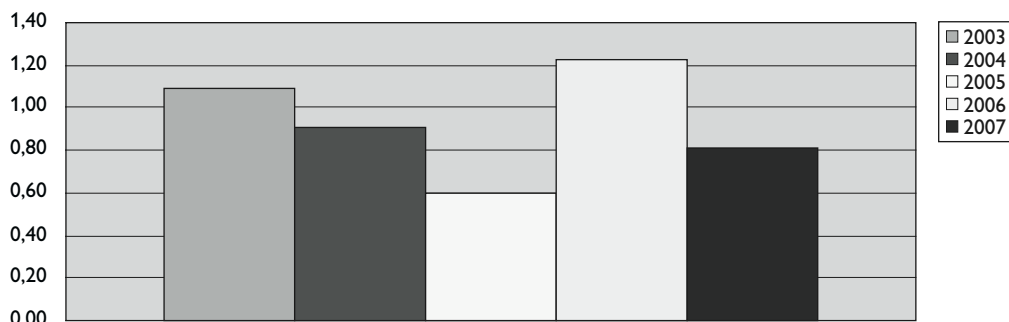
Figur 2: Figuren visar antalet helårsstudenter per heltidstjänstgöring inom undervisningen utförd av disputerad lärare.

Handledarkompetens

Figur 3: Figuren visar antalet examensarbeten per heltidstjänstgöring inom undervisningen utförd av disputerad lärare. (Inga kandidat- eller magisteruppsatser har redovisats för åren 2003, 2005 och 2007.)

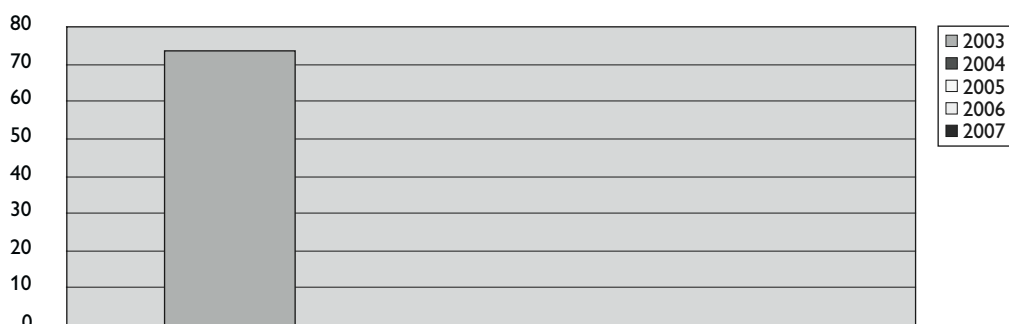
Prestationsgrad

Figur 4: Figuren visar förhållandet mellan antalet helårsprestationer och antalet helårsstudenter, uttryckt i procent.

Nyckeltal, forskarnivå

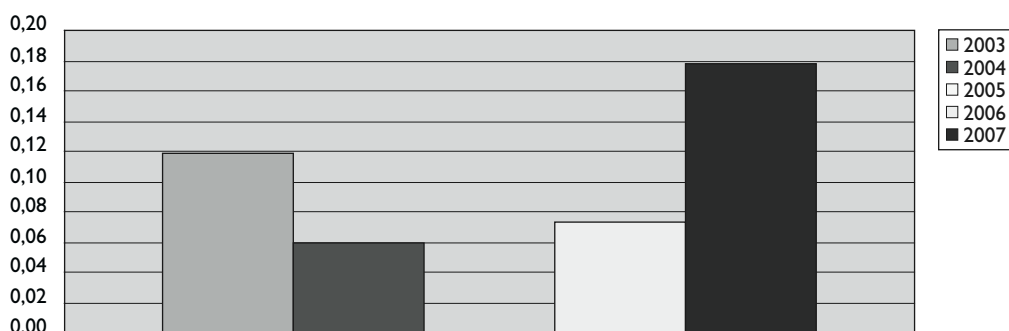
Handledarkompetens på forskarnivå

Figur 5: Figuren visar antalet helårsstuderande doktorander per heltidstjänstgöring inom forskarutbildningen utförd av professorer och docenter. (Ingen professor eller docent har redovisats för åren 2004–2007.)

Nyckeltal, alla nivåer

Andel tillsvidareanställda lärare

Figur 6: Figuren visar förhållandet mellan den sammanlagda omfattningen av de tillsvidareanställda lärarnas totala tjänstgöring och den sammanlagda omfattningen av samtliga lärares totala tjänstgöring, uttryckt i procent. (Inga tillsvidareanställda lärare har redovisats för året 2005.)